Kaina 10 Pf.

Nr. 37 (1146) Vilnius, 1942 m. rugsėjo 5 d.

KARYS

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karišką: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(dienomis prieš šventadienius 07—13).
Spausdinamas „Švyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

Fiurerio atsišaukimas

vokiečių tautos Karo Žiemos Pagalbos 1942/43 m. reikalu

IŠ VYRIAUSIOSIOS FIURERIO BŪSTINĖS, IX. 1. Vokiečių tautos Karo Žiemos Pagalbos 1942-43 m. reikalu Fiureris išleido tokį atsišaukimą:

Prasidedant ketvirtiesiems metams karo, kurį vokiečių tauta veda dėl būti ar nebūti tiek dabartyje, tiek ateityje, aš dešimtą kartą šaukiu vokiečių tautą laisvu noru aukoti Žiemos Pagalbai.

Viso pasaulio erdvėje kovoja mūsų kariuomenės kariai, atiduodami savo gyvybes bei sveikatą. Šalia jų, ištikimybės rišamos, atsistojo didžioji dalis Europos tautų, o taip pat ir Tolimųjų Rytų tautos. Tas neleis mūsų kraštams tapti bolševikų barbarijos arba žydiškai — anglosaksiškai — kapitalistiškojo išnaudojimo aukomis. Vokiečių Reicho priešai dar iš tų laikų, kai mes viduje kovojom dėl valdžios, ir šiandien vieningai stovi prieš mus.

Internacionalinė pasaulio žydija vadovauja bolševizmui ir plutokratijai ne vien siekdama sunaikinti kultūringąsias Europos valstybes, bet visų pirma išrauti visa tai, kas neša savarankišką egzistenciją. Jeigu šiandien Amerikos ir Anglijos agentai tvirtina, kad jie norį sukurti naują, geresnį pasaulį, negu kad anksčiau buvo, kuriame ateityje kiekvienas rasiąs kur dirbti, kuo apsirengti ir kame gyventi, tada nebūtų buvę reikalo užpulti kaip tik Vokietijos Reichą, nes šias problemas nacionalsocializmas buvo arba jau seniai išsprendęs, arba jos jau buvo sėkmingai sprendžiamos. Ne, šių tarptautinių nusikaltėlių tikslas yra ne sukurti geresnį socialinį pasaulį, bet brutaliai sunaikinti jų kapitalizmui priešingas tautinias socialines Europos valstybes. Jųjų tikslas yra pavergti taip, kaip kad pavergta yra Indija. Kad bolševikiškasis žydas yra paskutinysis visa ko variklis ir vadovauja abiejuos lageriuose, tai tas tėra dideliame maštabe tai, kas savo laiku buvo Vokietijoje mažame maštabe.

Gigantiškoje kovoje vokiečių bei sąjungininkų kariai šiais metais smarkiai praplėtė Europos tautų gyvybinę erdvę. Tokiu būdu tarptautinių laimės nešėjų žmonijai — Roosevelto, Churchillio ir Stalino — mėginimas Europos tautas išmarinti badu, gali būti jau dabar laikomas galutinai nuėjusiu niekais. Tačiau, jeigu šiose didžiausiose visų laikų grumtynėse vokiečių karys, turėdamas tiek daug ko atsisakyti, kad net sunku ir įsivaizduoti, kovoje aukoja savo sunkią auką, tai tėvynė kaip tik šiais metais yra dar labiau įpareigota sudėti aukščiausias aukas. Net ir tuomet ji atliks tik dalelę to, ką mūsų kariuomenė padaro sausumoje, jūroje ir ore.

Tačiau dar be to mūsų Žiemos Pagalbos prasmė yra ne vien taikos, bet kaip tik ypač karo metu sustiprinti neišardomą vokiečių tautos bendruomenę ne frazėmis, kaip kad Anglijoje ir Amerikoje, bet darbais.

Nes: iš šių tautų grumtynių Vokietijos Reichas turi grįžti į taiką ir grįš kaip perdėm nacionalsocialistinė valstybė. Ji bus įkūnyta ne vien fronto, bet ir tėvynės aukomis.

1939-40, o gal būt dar ir 1941 metais mūsų bedvasiai priešai dar galėjo manyti, kad jie vokiečių tautą, kaip kad 1918 metais, dėl vidujinio vieningumo, galės padaryti išoriniai priklausoma, padaryti ją dar blogesnio Versalio diktato verge. Fronto ir namie dirbančiosios vokiečių tautos uždavinys yra vis labiau sunaikinti tą tarptautinių aukso hienų ir žvėriškųjų bolševikų viltį ir jiems parodyti, kad šis karas pasibaigs ne taip, kad daug turinčios tautos galės ir toliau išnaudoti, bet pasaulio likimą lemiančia nieko neturinčiųjų pergale.

Todėl aš laukiu, kad tėvynė išpildys savo pareigą ketvirtąjai Žiemos Pagalbai.

Vyriausioji Fiurerio Būstinė, 1942 m. rugsėjo 1 d.

ADOLF HITLER

Bolševikinių klastų demaskavimas.

1942 m. rugpiūčio 30 dieną lietuvių tautos istorijai liks reikšminga ir svarbi, nes ją buvo viešai ir su tinkamais argumentais demaskuotas tas nežmoniškas smurtas ir klastos, kurias Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos vyriausybė panaudojo, kad Nepriklausomą Lietuvos Respubliką prievarta prijungtų prie Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos. Savo laisvu noru ir savo iniciatyva susirinkę į tautos šventovę — Karo Muziejų buvę Liaudies Vyriausybės ir Liaudies Seimo nariai atskleidė anais laikais bolševikų taip griežtai slėptą tiesą apie tas tragingąsias lietuvių tautai 1940 m. liepos mėn. dienas. Šiems asmenims kaip tik teko būti prieš jų pačių valią ir norą įtrauktiems į tų nelemtų įvykių sūkurį, teko susitikti ir aiškintis su aukštaisiais TSRS pareigūnais ir vėliau, kaip vadinamojo Liaudies Seimo atstovams, dalyvauti Liaudies Seimo posėdžiuose. Jiems tiesiogiai teko susidurti su visu bolševikiniu smurtu, teroru, baisiais grasinimais ir klastomis, jiems teko pamatyti visus sumaniai maskuoto bolševikinio imperializmo užkulisius ir patirti, kokį vaidmenį ten suvaidino klusnus Maskvos įrankis — Lietuvos komunistų partija.

Buv. Liaudies Vyriausybės ir Liaudies Seimo narių susirinkimas Karo Muziejaus Didž. salėj buvo pradėtas 14 val. Jame dalyvavo ėjęs Liaudies vyriausybės ministerio pirmininko pareigas tuometinis užsienių reikalų ministeris prof. V. Krėvė-Mickevičius ir buv. Liaudies Seimo nariai: prof. dr. A. Garmus, agr. Pr. Mickus, L. Dovydėnas, H. Kačinskas, R. Juknevičius, St. Vaineikienė, V. Biržietis, P. Milančiūtė ir buv. Socialinio Aprūpinimo, o vėliau Miškų Pramonės Liaudies komisaras Jurgis Glušauskas. Į tą posėdį atsilankė nemaža lietuvių visuomenės veikėjų, mokslo, meno ir spaudos atstovų ir šiaip gausūs būriai visuomenės.

Buv. Liaudies Seimo narių susirinkimą pradėjo ir jam pirmininkavo šiam susirinkimui kviesti sudarytos komisijos pirmininkas prof. Dr. A. Garmus, kuris pasakė tokią atidaromąją kalbą:

Gerbiamieji šio susirinkimo dalyviai! Šiandien šioje lietuvių tautos šventovėje savo laisvu noru ir savo iniciatyva susirinkome mes, buvę Liaudies vyriausybės ir buvę Liaudies Seimo nariai, tam, kad atskleistume tiesą apie tą bolševizmo tiraniją, kuri Lietuvoje reiškėsi vos vienerius metus, tai yra nuo 1940 m. birželio 15 d. ligi 1941 birželio 22 d. Per tuos vienerius bolševikų valdymo metus mūsų tėvynei ir lietuvių tautai teko išgyventi daug liūdnų, šiurpių ir tragiškų valandų. Vos spėję įžengti į Lietuvą, bolševikai tuojau suklastojo lietuvių tautos valią ir fiziniu bei moraliniu teroru įvykdę Liaudies Seimo rinkimus, jėga ir grasinimais prieš to seimo svarbesnius narius — lietuvius inteligentus, išgavo Liaudies Seimo neva geravališką pritarimą įjungti Lietuvą į Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungą. Aš visų čia esančių buvusių Lietuvos vyriausybės ir buvusio Liaudies Seimo narių vardu kategoriškai pabrėžiu ir tvirtinu, kad **toji Liaudies Seimo 1940 m. liepos 21 d. deklaracija, kuria Lietuva įjungiama į Tarybų Sąjungą, buvo tik klastos, jėgos ir rafinuoto bolševikų teroro padaras.** Nuogų faktų šviesoje to nelemto padaro atsiradimą mes šiandien ir norime išsamiau išdėstyti visai Lietuvai ir visam kultūringajam pasauliui, o taip pat kitiem kraštams atidengti tuos bolševikų metodus, kuriais jie išniekino ir sutrypė lietuvių tautos teises. Mūsų visų žodžius lydi šviesa ir tiesa.

Šį susirinkimą sukvietė iš pačių buvusių Liaudies Seimo narių susidariusi komisija. Aš, kaip tos komisijos pirmininkas, susirinkimą laikau atidarytą.

Žodį gauna ėjęs Liaudies vyriausybės ministerio pirmininko pareigas ir užsienių reikalų ministeris prof. Vincas Krėvė - Mickevičius.

Po to ilgą ir labai įdomų pranešimą, kokiose sąlygose teko dirbti po bolševikinės invazijos sudarytajai vadinamajai Liaudies Vyriausybei ir kaip Maskva nuo pat pirmųjų dienių pradėjo ardyti Lietuvos gyvenimą, padarė prof. V. Krėvė - Mickevičius.

Toliau buv. Liaudies Seimo narys ir Šiaulių apygardos rinkimų komisijos pirmininkas agr. P. Mickus stipriai liudytojų parodymais argumentuotame pranešime nušvietė visą Liaudies Seimo rinkimų eigą, kaip prievarta ir grasinimais žmonės buvo varomi balsuoti, kaip vis dėlto, nežiūrint tokio teroro, balsuotojų skaičius buvo mažas ir rinkiminėse komisijose buvo falsifikuojami balsavimo duomenys. Šis jo daugelio iš įvairių Lietuvos rinkiminių komisijų pirmininkų ar narių parodymais paremtas pranešimas aiškiai rodo, kaip visur per rinkimus tebuvo tik vienos klastos ir rinkimų duomenis klastojant nė kiek nebuvo varžomasi. Jau vien šie faktai paneigia bet kokią to seimo kompetenciją, o tuo pačiu ir visur jo vardu paskelbtus nutarimus.

Po to savo plačiame pranešime dr. A. Garmus nušvietė, kaip komunistai, nedrįsdami dar Lietuvos visuomenei pasirodyti su savo tikruoju veidu, užsidengė fiktyvios Lietuvos Darbo Sąjungos skraiste ir kaip be jų pačių žinios ir sutikimo buvo išstatyti į Liaudies seimą kandidatais. Toliau dr. A. Garmus vaizdžiai nušvietė Maskvos įgaliotinio Lietuvoje G. Dekanozovo vaidmenį ir savo pasikalbėjimą su juo.

L. Dovydėnas plačiau papasakojo, kaip jis ne savo valia pateko į Liaudies Seimą ir kokios nuotaikos tarp tų atstovų vyravo. Jis labai vaizdžiai nušvietė, kaip vyko pirmasis seimo posėdis ir kaip buvo balsuojama. Visa tai tebuvo tik viena šlykšti komedija, kur viskas iš anksto smulkmeniškiausiai buvo Maskvos surežisuota. Jokios teisės atstovai neturėjo ir lietuvių tautos valios jie negalėjo atstovauti ir neatstovavo.

Toliau H. Kačinskas, R. Juknevičius ir V. Biržietis savo pranešimuose taip pat pabrėžė, kaip ir jie be jų žinios ir sutikimo buvo išstatyti kandidatais į Liaudies Seimą ir kokie tikrieji buvo daugumo seimo narių nusistatymai.

St. Vaineikienė ir P. Milančiūtė papasakojo, kaip jos, kaip atstovės, stengėsi į jas kreipusiems žmonėms padėti, kaip jos ieškojo teisybės ir kaip tos jų pastangos liko nesėk-

(Nukelta į 2 psl.)

Buv. Liaudies Seimo narių susirinkimo, įvykusio Kaune 1940 m. VIII.30 d.

REZOLIUCIJA

1942 m. rugpiūčio mėn. 30 d. susirinkę Kaune, mes, buvę Lietuvos vyriausybės ir buv. Liaudies Seimo nariai, viešai pareiškiame:

1. SMURTU sulaužydama duotus Lietuvos Respublikai **iškilmingus** pasižadėjimus visokiomis aplinkybėmis gerbti Lietuvos **„suverenumą bei teritorinį integralumą ir neliečiamybę"** (1926 m. sutartis tarp Lietuvos Respublikos ir Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungos, 2 str.), 1940 m. birželio mėn. 15 d. Sovietų Sąjungos valdžia **militariškai** OKUPAVO Lietuvą.

2. Maskvos ultimatumu sudaryta Lietuvos vyriausybė, kuriai iš pradžios BUVO PAŽADĖTA gerbti **Lietuvos nepriklausomybę,** vėliau, Maskvai verčiant, buvo REORGANIZUOTA BE e. Ministerio Pirmininko pareigas Prof. V. Krėvės - Mickevičiaus ŽINIOS IR PRITARIMO, patikrinant daugumą komunistams, su M. Gedvilu prieky, tikslu padaryti ją visišku Maskvos įrankiu.

3. Taip reorganizuotai vyriausybei, Maskvos vyriausybė įsakė pravesti rinkimus į Liaudies Seimą, kad šis vėliau paprašytų įjungti Lietuvos Respubliką į Sovietų Sąjungą.

4. Liaudies Seimas NEGALĖJO išreikšti ir NEIŠREIŠKĖ Lietuvių tautos VALIOS, nes: a) Liaudies Seimo sudėtis buvo iš ANKSTO nustatyta **kamunistų** partijos, DIRIGUOJANT Maskvos atstovui G. **Dekanozovui** ir Sovietų Sąjungos Pasiuntiniui Lietuvoje N. G. **Pozdniakovui,** kandidatus tegalėjo statyti tik **„Lietuvos Darbo Sąjunga" komunistų partijos ekspozitūra,** ir kandidatų tebuvo išstatyta TIEK, KIEK buvo nustatyta iš viso Liaudies Seimo narių, b) kadangi iš anksto buvo nustatyta **atstovų** sudėtis, tai, kad PADIDINTŲ įspūdį buvo paskelbta, **kad už kandidatų** sąrašą į Liaudies Seimą balsavo **95,51%, turinčių teisę** balsuoti, O IŠ TIKRŲJŲ, kaip patvirtina **Liaudies Seimo rinkiminių** komisijų nariai, o taip pat kaip **rodo buv. LTSR Liaudies** Komisarų Tarybos pirmininko M. **Gedvilo ir buv.** LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininko **J. Paleckio** padaryti uždaruose posėdžiuose pareiškimai, TEBUVO PADUOTA TIK 16—18% galiojančių balsavimo kortelių, c) visa eilė atstovų, kurie nepriklausė komunistų partijai, grasinimais buvo PRIVERSTI būti atstovais ir balsuoti už prisijungimą prie Sovietų Sąjungos, d) balsuojant už prisijungimą prie Sovietų Sąjungos, atstovų balsai NEBUVO SKAITOMI ir kartu su atstovais **balsavo** sėdėję jų tarpe PAŠALINIAI asmenys.

5. Prieš šį šmurtą nė vienas Liaudies Seimo narys NEGALĖJO PAREIKŠTI PROTESTO, nes toks protestas esamomis **sąlygomis** buvo surištas su PAVOJUMI GYVYBEI. Maskvos įgaliotinis G. **Dekanozovas** ir SSSR pasiuntinybės nariai Liaudies Seimo atstovams, pareiškusiems nusistatymą, kad per Liaudies Seimo posėdį nebalsuosime už prisijungimą prie Sovietų Sąjungos, atvirai GRASĖ jiems ir jų šeimoms.

6. MES VIEŠAI PAREIŠKIAME SAVO PROTESTĄ PRIEŠ SMURTO IR FALSIFIKACIJOS PRIEMONES, KURIOS BUVO PAVARTOTOS PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKĄ IR LIETUVIŲ TAUTĄ BOLŠEVIKŲ VALDŽIOS TIEK RENKANT LIAUDIES SEIMĄ, TIEK JAM VEIKIANT. NEI **MES, NEI KITI LIAUDIES SEIMO NARIAI, DĖL AUKŠČIAU SUMINĖTŲ APLINKYBIŲ, NEGALĖJOME IŠREIKŠTI IR NEIŠREIŠKĖME LIETUVIŲ TAUTOS VALIOS PRISIJUNGTI PRIE SOVIETŲ SĄJUNGOS.**

7. Pats Liaudies Seimas savo 1940 m. liepos mėn. 21 d. deklaracijoje yra pasakęs: **„Dabar Liaudis, galingosios Raudonosios Armijos** PADEDAMA, **nuvertė smetoniškųjų pavergėjų jungą ir įsteigė savo valstybėje tarybų valdžią"... „jei Lietuvos liaudis galėjo savo šalyje įsteigti vienintėlę teisingą valstybės santvarką,—sovietų santvarką,** TAI VISA TAT YRA TIK SOVIETŲ SĄJUNGOS DĖKA", tuo būdu pats konstatuodamas **Raudonosios Armijos** įtaką jo ir kitų valdžios organų **sprendimams.**

Kaunas, 1942 m. rugpiūčio mėn. 30 d.

BUV. LIAUDIES SEIMO NARIAI:
Dr. A. Garmus, L. Dovydėnas, agr. Pr. **Mickus, H. Kačinskas, R. Juknevičius,** V. **Biržietis,** St. **Vaineikienė,** P. **Milančiūtė**

Prof. V. Krėvė - **Mickevičius**
Ėjęs Liaudies Vyriausybės ministerio pirmininko pareigas ir užsienių reikalų ministeris

Jurgis GLUŠAUSKAS
Buv. LTSR Socialinio aprūpinimo ir **miškų pramonės liaudies komisaras**

Naujos karo mokyklos steigimas

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališauskas

(Tęsinys)

Naujoji Vilniaus pėstininkų (karo) mokykla faktiškai buvo pradėta formuoti lapkričio mėn. pradžioje. Iki tol ėjo išimtinai senosios Karo Mokyklos griovimas. Pradedant steigti naująją mokyklą, lygiagrečiai buvo tęsiamas senosios Lietuvos Karo Mokyklos likučių griovimas. Gruodžio 1 d. jau buvo viskas baigta, nebeliko nieko, tik inventorius, lietuviški drabužiai ir kai kurie palikti toliau tarnauti žmonės.

Iš Maskvos atvykęs raudonosios armijos štabo kadrų viršininko pavaduotojas plk. Fomin'as atvežė naujus mokyklos etatus. Pagal šiuos etatus mokykla turėjo suformuoti ne tris, kaip anksčiau buvo įsakyta, bet du batalionus keturių kuopų. Ketvirtoji bataliono kuopa—kulkosvaidininkų kuopa. Batalionuose: pirmame 534 kursantai, antrame 533. Vienas šių batalionų „nacionalinis" — vadinas, lietuviškas, kitas rusų. Pirmiausia buvo pradėtas formuoti rusiškasis batalionas. Pirmieji rusų bataliono kandidatai į mokyklą atvyko spalio mėn. pabaigoje. Rusų batalionas turėjo būti sudarytas pagal iš Maskvos duotus nurodymus: du trečdaliai iš karių ir vienas trečdalis iš civilės jaunuomenės. Kariai kandidatai į mokyklą atvykdavo iš šių karo apygardų: Pabaltijo, vakarų (arba Gudijos), Odesos ir Uralo.

Kandidatų atvyko apie 1000 žmonių, todėl pasirinkimas buvo nemažas. Atvykdavo ne visi vienu kartu, bet po kelis žmones. Važiavo per ištisą lapkričio mėnesį. Iš pradžių rusai parinko savo batalionui apie 650 žmonių, truputį pamokė rikiuotės, pastebėjo silpnesniuosius ir apie 80 žmonių grąžino į kariuomenės dalis. Po kelių dienų dar keletą žmonių atkomandiravo į dalis, tačiau dar buvo palikta keletas žmonių nusijojimui. Priėmimo tvarka į karo mokyklas raudonojoje armijoje yra savotiška. Kandidatus į karo mokyklą kariuomenės dalyse parenka kariuomenės dalių viršininkai. Labai didelės įtakos turi į kandidatus renkant dalyse politinis dalies skyrius. Šiaip kandidatur civ. jaunuomenės tarpe parenka kariniai sričių komisarai; jie juos ir pasiunčia į mokyklą. Parenkant iš civ. jaunuomenės tarpo įtakos turi partija ir komjaunimo organizacija. Mokyklos viršininkas galutinai sprendžia priimti ar nepriimtį kandidatą į mokyklą. Kandidatas, atvykęs į mokyklą, turi praeiti šias komisijas: sveikatos tikrinimo, egzaminų ir mandatų komisiją. Visų svarbiausia mandatų komisija, kurioje būtinai turi dalyvauti mokyklos viršininkas su karo komisaru. Kandidatui mokykloje išrašomas specialus anketos lapas ir jis apeina visas šias komisijas. Pirmiausia tikrinama sveikata (sveikatą tikrina karo gydytojai). Apie tinkamuosius pažymima jų anketos lape ir jie eina į egzaminų komisiją. Čia turi išlaikyti egzaminus iš rusų kalbos ir matematikos. Iš matematikos daug nereikalauja, duodami spręsti uždaviniai nebūna sunkūs. Rusų kalbos egzaminai labai daug patarnauja, kad į mokyklą nepakliūtų svetimtaučiai. Priėmimo metu į Vilniaus pėstininkų karo mokyklą teko išgirsti nusiskundimų kaukaziečių ir mongolų tautybės karių tarpe, kad jie buvo „nupiauti" per rusų kalbos egzaminus. Žiūrima ir galvojama taip, kad komunizmas turi būti rusiškas — vadovauti gali tik rusai, jie pirmieji ir geriausieji komunistai. Praėjęs egzaminų komisiją, kandidatas su visa savo asmenine byla (prie kurios pridedamas anketos lapelis) eina į mandatų komisiją. Mandatų komisija priėmimo metu posėdžiavo dieną ir naktį. Mokyklos viršininkas su kiekvienu įstojančiu į karo mokyklą turi asmeniškai pasikalbėti. Išimtinais atsitikimais pavaduoja komisaras.

Atvykusio į mandatų komisiją kandidato asmeninę bylą paima mokyklos viršininkas, trumpą laiką ją pavarto, paskaito ir paprašo kandidatą papasakoti savo autobiografiją. Rusai kandidatai savo autobiografijas pasakoti, nežiūrint jų jaunų metų, buvo gerai pripratę ir pasakodavo labai greitai ir suprantamai. Papasakojus mokyklos viršininkas ir komisaras duodavo klausimus. Kandidatas atsakydavo, trukčiojimų veik nebūdavo niekad. Jeigu tik kandidatas pasakydavo, kad kas nors jo giminių buvo areštuotas 1936-37 metais (trockininkų persekiojimo metai) arba ir kitais, tai tokiam kandidatui į bylą įrašydavo „netinka" ir nepriimdavo. Tas pats buvo daroma ir su tais, kurių giminės tarnavo „baltojoje gvardijoje" ir kariavo su raudonąja armija. Nepriimtieji buvo grąžinami: kariai į kariuomenės dalis, civilė jaunuomenė į savo gyvenamąsias vietas. Grąžinančius aprūpinti kelionės dokumentais ir maistu buvo įsakyta karo mokyklai. Kadangi tuo laiku rusų įstatymai dar buvo nežinomi ir pilnumoje netaikomi, tai komandiruojami į dalis buvo aprūpinami pagal Lietuvos įstatymus. Išvykstantieji gaudavo mėsos konservų, lašinių ir duonos, ir tuo rusai bei kt. iš SSSR labai džiaugdavosi. Buvo net tokių atsitikimų, kad vienas rusiukas lašinių sumetimais norėjo padaryti kažkokį „biznį", pradėjo vesti derybas, kad jo nepriimtų į mokyklą, nes jis, gavęs lašinių ir konservų, kažkur važiuosiąs. Kaip pasibaigė šis juokingas lašinių gavimo procesas, sunku pasakyti, nes dalyką perėmė komisarai, kurie panačių kompromituojančių Sovietų Rusiją nuotykių neišduodavo. Gautuosius lašinius vieni iš SSSR tuojau čia pat prie mokyklos vartų sudorodavo, kiti neliesdavo nei trupinėlio ir veždavosi į Rusiją. Kuriems nereikėjo toli važiuoti, gaudavo mažai lašinių ir eidavo skųstis viršininkui. Viršininkas raukydavosi ir nenorėdavo šio skundo spręsti. Jiems buvo gėda, nemalonu.

Į batalioną buvo priimami tiktai baigę 7 klases rusų mokyklos, kurios atitinka maždaug 4 klasėms gimnazijos. Raštingumo atžvilgiu buvo pakankamai išsilavinę, bet šiaip bendras rusų kursantų išsilavinimas buvo nepergeriausias. Matematikos srityje, palygintį su senaisiais Lietuvos Karo Mokyklos kariūnais, buvo žymiai silpnesnis. Geografijos ir visuotinos istorijos, galima sakyti, visiškai nežinojo, bet užtat gerai žinodavo Rusijos komunistinę santvarką, komunistų partijos istoriją ir kitus komunistinio mokymo dalykus, kurie pas juos buvo svarbiausia. Apie Vakarų Europą ir jos kultūrą neturėjo nei mažiausio supratimo; jiems apie tai, matyti, niekad nebuvo aiškinama. Jie buvo įtikinti, kad Vakarų Europa yra kapitalistinis kraštas, kur viešpatauja išnaudojimas, ir todėl ten jokios kultūros negali būti. Daugiau jokių žinių neturi, bet kiekvienas sakėsi labai noris pamatyti.

Atvykusieji į Vilnių rusų kandidatai nebuvo prileidžiami prie mūsiškių. Kariai atrodydavo taip pat, kaip ir visi Sovietų kariai, buvę Lietuvoje. Civ. jaunuomenė buvo apsitaisiusi vidutinio gerumo vasariniais drabužiais, kai kurie jų buvo labiau apiplyšę. Visiems atvykusiems rusams buvo įsteigtas karantinas. Karantino patalpos buvo labai ankštos, nes tuo laiku mokyklos patalpose vyko remonto darbai. Karantino viršininku buvo paskirtas vienas vyresniųjų rusų karininkų ir vienas komisaras. Jam buvo priskirti keli rusų karininkai ir politrukai. Lietuviai nebuvo skiriami ir aplamai buvo žiūrima, kad lietuviai į karantiną nevaikščiotų, išskyrus mokyklos budėtoją. Vėliau paaiškėjo karantino paskirtis. Pasirodė, kad rusų kareiviai ir civ. jaunuomenė turi labai daug utėlių. Priimtieji į mokyklą buvo siunčiami būriais į pirtį, nepriimtuosius be pirties drauge su utėlėmis grąžindavo į dalis. Pirtyje priimtiesiems buvo išduodami lietuviški baltiniai. Senuosius baltinius turėjo surinkti vienas mokyklos tarnautojų ir pergabenti į sandėlį. Paimti ir parsinešus grąžinti į sandėlį senuosius baltinius pastiems kareiviams buvo griežčiausiai draudžiama. Drabužiai pirtyje nebuvo dezinfekuojami, todėl kova su utėlėmis buvo vedama per ištisus metus. Nešvarūs rusų baltiniai buvo sumestį mokyklos sandėlyje, greta kitų švarių baltinių ir drabužių, todėl buvo apkrėsti šiais parazitais.

Baigus priiminėti rusus, priimtieji iškėlė atostogų klausimą. Nurodinėjo įvairias priežastis, bet viena šių priežasčių labai originali. Keli rusai paprašė paleisti, nes turi nuvežti į namus skolintus drabužius. Pasirodo, iš Maskvos buvo duotas įsakymas su blogais drabužiais kandidatų į Vilnių nesiųsti. Sokurov'as atostogų neleido — liepė drabužius grąžinti paštu.

Lietuvių batalionas (nacionalinis, kaip vadindavo rusai) buvo formuojamas panašia tvarka, tačiau turėjo keletą charakteringų bruožų. Prie Lietuvos liaudies vyriausybės visuomenei buvo paskelbta, kad į karo mokyklą jaunuomenė bus priimama rudenį. Mokslo cenzo atžvilgiu buvo mažesni reikalavimai. Tuo laiku Lietuvos visuomenė dar tikėjosi, kad Lietuva turės šiokių tokių laisvių, t. y., nors ir bolševikinė, bet bus lietuviška Lietuva. Todėl Lietuvos jaunimas, kuriam anksčiau mokslo cenzo trūkumas neleido įstoti į Karo Mokyklą, dabar panoro pasinaudoti proga. Iki spalio 1 d. buvo paduota per 400 prašymų priimti į Karo Mokyklą. Nuo spalio mėn. pradžios vieni prašymus paduodavo, kiti atsiimdavo. Atsiimdavo tie, kurie neprijautė sovietų santvarkai ir nustojo vilties, kad bolševikų valdžioje Lietuva turės kokią nors laisvę.

Kandidatai, padavusieji prašymus, keletą kartų teiravosi pas Sokurov'ą asmeniškai ir per įvairias įstaigas apie priėmimo laiką, įstojimo sąlygas ir mokymosi sąlygas. Kai kurie kandidatai ypač norėdavo sužinoti, kokia bus mokykla — lietuviška ar rusiška. Buvo ir tokių kandidatų, kurie į lietuvišką, nors ir bolševikinę, karo mokyklą eitų, bet jokiu būdu neitų į rusišką karo mokyklą. Sokurov'as ir komisarai šiais klausimais nieko neprasitardavo, neatsakydavo nei į asmeninius klausimus, nei į raštu prisiųstus. Priėmimo tvarką slėpė iki pat vėliausio laiko. Staiga „Tarybų Lietuvos" Nr. 28, lapkričio 1 d., buvo įdėtas skelbimas apie sąlygas įstoti į karo mokyklą ir straipsnis „Darbo jaunuomenė į karo mokyklą". Pagal duotą skelbimą į karo mokyklą „priimami jaunuoliai nuo 18 ligi 25 m. amžiaus, tinką rikiuotei, moką rusų kalbą ir baigę nemažiau keturių klasių (skyrių) pradžios mokyklą, nevedę ir vedę, tarnavę ir netarnavę kariuomenėje". Toliaus tame pat skelbime parašyta: „Norintieji stoti turi pristatyti ne policijos liudijimą apie ištikimybę, bet partijos arba komjaunimo organizacijos charakteristiką, kiek kandidatas politiškai susipratęs (jei jis yra partijos ar komjaunimo narys); profsąjungos parašytą charakteristiką (jei jis yra profsąjungos narys) ir pagaliau darbovietės vadovybės pažymėjimą apie tai, kaip jis atlieka darbą".

Apskričių ir miestų kariniams viršininkams buvo įsakyta registruoti ir parinkti kandidatus į karo mokyklą. Registracija turėjo būti baigta ligi lapkričio 10 d. Parinktus kandidatus pasiųsti į karo mokyklą iki lapkričio 15 d. Tačiau kaip registracija, taip ir pats parinkimas ir prisiuntimas kandidatų į karo mokyklą užsitęsė iki gruodžio 1 d. Kai kurie parinktieji kandidatai į Vilnių buvo prisiųsti gruodžio mėn. Daugiausia kandidatų prisiuntė Kauno miesto ir apskrities karinis viršininkas (per du kartus apie 160 kandidatų). Kiti Lietuvos miestai ir apskritys mažiau. Viso civilinės jaunuomenės buvo atsiųsta į Vilnių apie 450 žmonių.

29 šaulių korpui taip pat buvo įsakyta iki lapkričio 15 d. parinkti kandidatų į karo mokyklą iš biednuomenės ir samdininkų tarpo (iz batrakov i biedniakov). Reikalavimai, sąlygos kandidatams buvo nurodytos tos pačios, kaip ir civilinei jaunuomenei. Korpe atsirado labai mažai norinčių vykti į karo mokyklą. Tada pulkams buvo nustatytas skaičius, kiek jie turi atsiųsti į karo mokyklą karių-kandidatų. Pulkų komisarai su politrukais griebėsi įvairiausių priemonių, kad sugraibstytų reikiamąjį skaičių. Vienus prikalbinėdavo gražumu, kitus grasinimais, ir vis dėlto reikalaujamo skaičiaus — 300 žmonių į karo mokyklą neprisiuntė. Reikalavimai buvo pakartoti, bet kareiviai dar griežčiau pradėjo atsisakinėti. Pagaliau komisarai nustojo šiuo klausimu terorizuoti kareivius. Kareivių buvo prisiųsta apie 150. Drąsesnieji jau mokykloje atsisakė, pareikšdami tai mokyklos viršininkui, ir jie buvo grąžinti į dalis. Aplamai, iš 29 šaulių korpo buvo priimta apie 120 kareivių.

Gruodžio 1 d. prasidėjo mokymas. Nors ligi minėto laiko mokyklos komplektavimas turėjo būti baigtas, tačiau lietuvių (nacionalinis) batalionas turėjo tik 304 kursantus. Sokurov'as vaikščiojo, krapštė pakaušį ir skundėsi, kad mažai lietuvių, todėl per Lietuvos karinius viršininkus buvo pareikalauta daugiau ir jie buvo atsiųsti į mokyklą gruodžio mėn. pabaigoje.

Kadangi įstojimas į karo mokyklą vyko per vietinius karinių sričių viršininkus, tai Sokurov'as buvo priverstas pasisakyti, ką reikia daryti su kandidatais, padavusiais prašymus tiesiog mokyklos viršininkui. Čia pasirodė, kad Sokurov'as kandidatų, padavusių prašymus prie liaudies vyriausybės, nenori priimti į mokyklą, o šie jau nebenori į mokyklą stoti. Sokurov'as drauge su komisaru, paėmęs padavusiųjų prašymus ir žinias, parinko apie 70 asmenų, kuriuos įsakė iššaukti pasikalbėjimui. Jiems į gyvenamąsias vietas buvo pasiųsti atitinkami raštai, tačiau iš kviečiamųjų atvyko tik 3 asmenys, 4 asmenys (iš padavusių prašymus) stojo per vietinius komisariatus. Visi kiti jau nebenorėjo stoti į karo mokyklą. Pasitikėjimas bolševikų žadėtomis laisvėmis žlugo.

(B. d.)

(Atkelta iš 1 pusl.)

mingos. Juk Liaudies Seimo, o vėliau Aukščiausiosios Tarybos nariai buvę ne kas kita, kaip tik paprasti įrankiai komunistų rankose ir jie jokios galios ir jokios teisės neturėjo. P. Milančiūtė dėjusi daug pastangų iš to seimo pasitraukti, bet ir tai nepavykę.

Baigiant susirinkimą buv. Socialinio aprūpinimo ir vėliau Miškų pramonės liaudies komisaras J. Glušauskas savo ilgame ir išsamiame pranešime išnagrinėjo visą bolševikinį laikmetį. Jis argumentuotai nušvietė viso Lietuvos ekonominio, kultūrinio ir tautinio gyvenimo griovimo darbą, kurį su nepaprastu atkaklumu bolševikai Lietuvoj dirbo, nušvietė Lietuvos rusinimą, tarnautojų iš TSRS į Lietuvą siuntimą, NKVD, žydų įsigalėjimą, begalinius planavimus ir visą bolševikų sukeltą ūkinį chaosą ir daugybę kitų pergyventojo bolševikinio laikmečio klausimų.

Baigiant susirinkimą, buv. Liaudies Vyriausybės ir Liaudies Seimo nariai paskelbė rezoliuciją, kuria visam kultūringajam pasauliui demaskuojamas bolševikinis smurtas ir klastos, kurių pagalba Lietuva, bolševikų kariuomenės okupuota, buvo prijungta prie TSRS. Iš tos rezoliucijos matyti, kad tas seimas niekuomet neatstovavo lietuvių tautos ir neišreiškė jos valios, kad visi to seimo nutarimai tėra tik teroru paremtas Maskvos diktatas.

J. L.

Stalinas: Kiek svajojau, kiek tikėjausi... ir štai sulaukiau antrojo fronto

KAIP BUVO NUŽUDYTAS KPT. PILVELIS

Kapitonas Adolfas Pilvelis yra tarnavęs Lietuvos kariuomenės 9 pėst. L. K. Vytenio pulke, o bolševikų laikais—215 šaulių pulke. Pirmomis šio karo dienomis jį nužudė bolševikai. Jo mirtį pats savo akimis mačiau, todėl ir noriu su šiuo šiurpiu įvykiu supažindinti „Kario" skaitytojus.

1941 m. birželio 24 d. Už Švenčionių miške. Popietis. Po ilgo ir sunkaus žygio kpt. Pilvelis buvo užsnūdęs. Čia pas jį atėjo pulko komisaras Dobrinyn (rusas) ir NKVD-istai politrukai Matulionis ir Juozas Valaitis (lietuviai). Kpt. Pilvelį areštavo ir atvedę pasodino į mano mašiną (aš tuokart buvau pulko vado mašinos šoferis). Kpt. Pilvelį pasodino šalia manęs, o komisaras Dobrinyn su politruku Valaičiu atsisėdo į mašinos užpakalinę sėdynę. Man įsakė greitai važiuoti į divizijos štabą. Aš visiškai nieko nežinodamas, leidžiu mašiną siaurais miško keliukais kaip galima greičiau.

Privažiuojam divizijos štabą. Komisaras Dobrinyn liepia mums palaukti, o pats tekinas bėga štabo link. Valaitis pasiliko mašinoje. Maždaug po 10 — 15 minučių Dobrinyn grįžta su dviem divizijos komisarais. Jie prisiartinę prie mašinos keletą kartų pažiūrėjo į kpt. Pilvelį, paskui, atsitraukę toliau nuo mašinos, kažką gana ilgai kalbėjo, bet labai tyliai, todėl nugirsti negalėjau. Po šio pašnekesio divizijos komisarai grįžo atgal, o Dobrinyn, įšokęs į mašiną, įsakė greit važiuoti į Švenčionių miestą.

Man ši kelionė pasidarė neaiški, todėl paklausiau kpt. Pilvelį, kur dabar važiuojam. Į mano klausimą jis atsakė tik pečių truktelėjimu ir aš pastebėjau jo gilų susimąstymą. Įvažiavus į miestą, komisaras liepė sukti tai dešinėn, tai kairėn, kol pagaliau privažiavus vieną medinį namą liepė sustoti. Komisaras mus visus tris paliko mašinoje, o pats užėjo į minėtą namą, pro kurio langus mačiau NKVD-sto kepurę. Tik dabar supratau tikrąją būseną, nes pamačiau prie kpt. Pilvelio diržo tuščią kabūrą, vadinas, pistoletas iš jo turi būti atimtas, jis areštuotas, todėl ir politrukas Valaitis nuo mūsų nenuleidžia akių ir seka kiekvieną mūsų judesį. Dabar aš nujaučiu, ką kpt. Pilvelis galvoja ir kodėl jis toks susimąstęs. Galvoju ir aš tą pat jau seniai, bet ką gali padaryti beginklis žmogus. Juk ir aš be ginklo važiuoju jau nuo Pabradės ir be to dar paskirtas rusas su kulkosvaidžiu ir komsorgas j. psk. Vl. Zaiančkauskas mane saugoti, kad nepabėgčiau su mašina, nes turėjau buožės vardą.

Netrukus sugrįžta komisaras Dobrinyn ir įsako važiuoti toliau. Pavažiavę keletą šimtų metrų sutinkam atvažiuojančią mašiną, kurią komisaras sulaiko. Ten važiavo pilna prisėdusių enkavedistų. Keletą minučių komisaras su jais kalbėjosi, o kai NKVD mašina nuvažiavo, komisaras tekinas bėga prie mano mašinos ir jau iš tolo rėkia apsukti mašiną ir greit važiuoti atgal. Aš apsisukau ir važiuojam. Kpt. Pilvelis šiek tiek pralinksmėjo ir pradėjom po truputį kalbėtis. Jis man sako, kad jam patinka šitas miestas — gražus ir tvarkingas, paskui paklausė, kur yra plentas į Švenčionėlius. Kadangi aš jau antrą kartą Švenčionyse, tai pradėjau aiškinti. Valaitis perspėjo, kad negalima šoferio trukdyti. Mūsų kalba nutrūko.

Įvažiuoju į Adutiškio plentą, kuris eina per mišką. Ten išsėjosi mūsų pulkai. Komisaras įsako važiuoti į divizijos štabą, nes buvo pakeliui. Privažiuoju prie divizijos štabo mašinų, už kurių buvo sugulę rusų komisarai ir komandiriai, ir sustoju. Komisaras Dobrinyn nuėjęs pas juos kažką tik trumpai pasako. Dar man nespėjus apsukti mašinos, komisaras grįžta ir lipdamas į mašiną surinka: — važiuojam!

Aš pasukau stovyklos link ir važiavau gana greit. Kpt. Pilvelis man parodė pirštu, kur pamiškėje buvo matomi vaikštinėją mūsų pulko žmonės, gurguolės ir besiganą arkliai. Jis sako, greit būsime stovykloje. Bet kai privažiavau kelelį, kuris suka į stovyklą, aš pristabdžiau mašiną ir pakėliau krypties rodyklę. Komisaras Dobrinyn švelniu tonu sulaiko mane ir liepia važiuoti tiesiai plentu Adutiškio link. Kpt. Pilvelis atsigręžęs paprašė, kad leistų jam pasiimti lagaminą, nes sako, ten yra mano visi kelionei reikalingi daiktai. Bet komisaras ir jam švelniu balsu atsako: „Drauge kapitone, mes tuojau sugrįšim, jūsų daiktai neprapuls, pasiimsite vėliau. Mes visi drauge žygiuosime į Daugpilį. O dabar mes važiuosime į čia netoli esantį štabą, nes yra daug neaiškumų, kuriuos jūs turėsit paaiškinti". Paskiaus komisaras kreipėsi į mane, mandagiai prašydamas greičiau važiuoti, nes maža laiko beliko ir nori anksčiau sugrįžti į poilsio vietą. Čia pat kpt. Pilvelis pastebi plentu einantį savo kuopos kuopininką (2 k. kuopos j. psk. Kachnevičių), iškiša ranką pro nuleistą langą ir pamojuoja atsisveikindamas. Matyt, jau buvo įsitikinęs, jog daugiau nebegrįš prie savo dalinio.

Mašinos greičio skaitliukas rodė maždaug 40 — 50 km per valandą, kada komisaras piktai suriko: „greičiau leisk!" Paspaudžiau 60, paskui 70 km. Kpt. Pilvelis bailiai dairosi tai į vieną, tai į antrą pusę, o komisaras vis rėkia: „važiuok dar greičiau!" Spaudžiu 80 km, 90 km greičiu. Kpt. Pilvelis dar daugiau neramauja ir man sako: „Greit privažiuosime Lietuvos sieną". Komisaras ragina dar greičiau važiuoti. Važiuoju jau per 100 km greičiu per valandą. Paveju ir aplenkiu vieną motociklininką (vėliau paaiškėjo, kad tai važiavo enkavedistas civiliais drabužiais). Dabar komisaras liepia iš lėto stabdyti mašiną. Aš pamaniau, kad motociklininką klaus kelio, kaip paprastai klausdavo kiekvieną praeivį. Vos pristabdžius mašiną maždaug ligi 40 km greičio, trinktelėjo keistas balsas. Pagalvojau, kad sprogo padanga, todėl tvirtai griebiausi vairo, bet tą pat akimirksnį trinktelėjo antras balsas prie pat mano ausies. Ugnis ir į mano veidą atsimušusios dujos davė suprasti, jog įvyko šūvis. Kai pasukau galvą į dešinę pusę, tai sudrebėjau pamatęs šiurpų vaizdą. Politrukas Juozas Valaitis dar tebelaikė prie kpt. Pilvelio galvos pakeltą pistoletą. Pamačiau kpt. Pilvelio galvoje iššokusius du didelius kraujo burbulus su smegenimis. Vienas buvo pakaušy ties viduriu, o antras žemiau — netoli kairės ausies. Galva beformiai nuleista, pats sėdynėje atsilošęs, rankas šalimai nukoręs, be mažiausio judesio. Priešakinis lango stiklas apneštas spindulio pavidale smegenimis, viena kulka pasiliko galvoj, o antra išlindo viršum dešinės akies ir atsimušė į mašinos rėmą. Valaitis paėmęs uždėjo kepurę ir užmetė ant pečių milinę, kad praeiviai nepastebėtų vežamo nušauto lietuvio karininko. Komisaras iš užpakalio apkabino mane, nes bijojo, kad neįversčiau į griovį. Greitis šuoliais didėjo, todėl grasinimu buvau priverstas klausyti kiekvieno įsakymo. Sako, nesijaudink, važiuok lėtai, nes mes nušovėm „svolačių", ne žmogų. Girdėjau, kaip komisaras jau po antrojo šūvio keletą kartų suniurzgėjo žodį „svolač". Paskui liepė pasukti dešinėn, nes čia pat buvo siauras keliukas, kuriuo pavažiavus 150 — 200 metrų, įvažiavom į mažą medynėlį ir čia sustojom. Tai buvo apytikriai 7 km už Švenčionių Adutiškio link.

Komisaras iššoko iš mašinos, nes pamatė artinantis į mus vaikus, ir juos grąžino atgal. Kol komisaras atėjo, politrukas Valaitis, pasinaudodamas proga, puolė prie lavono paimti geresnius daiktus. Valaitis paėmė kpt. Pilvelio piniginę, kurioje, atrodo, galėjo būti per 1000 rub., ir 2 laikrodžius (kišeninį ir rankinį. Vienas buvo panašus į auksinį). Aš, negalėdamas išsėdėti, iššokau iš mašinos, atsistojau šio bandito užpakaly ir galvojau, ką daryti. Jeigu būčiau turėjęs ginklą, tai lengvai būčiau susitvarkęs. Galvojau pulti iš užpakalio, gal pavyktų atimti pistoletą, bet pasijutau baisiai silpnas. Buvau nuovargio tiek nukamuotas, jog ką tik pastovėjau ant kojų.

Grįžęs komisaras pastebėjo mane persimainiusiu veidu, matė kaip mano rankos drebėjo. Jam užklausus, man pavyko išsiteisinti ir jį įtikinti, kad aš nusigandęs, nes maniau, jog ir mane nušaus, kad aš pirmą kartą matau tokį įvykį. Tuomet jis man įgrūdo į burną pusę nurūkyto papiroso, pagriebė mane už pečių ir ėmė kratyti, sukti aplink save, kad man net galva apsisuko. Jis nusiteikė labai linksmai, išsižiojęs juokėsi pilnu garsu. Paskui nusitempė mane prie mašinos ir pradėjo šmeižti kpt. Pilvelį. Valaitis jo kalbą išvertė lietuviškai, nes rusiškai ne viską supratau. Komisaras mane tikino, kad kpt. Pilvelis buvo vokiečių šnipas. Jis pereitą naktį buvęs pas vokiečius ir su jais susitaręs padaryti pulke sukilimą. Girdi, 4 val. po pietų atskrisią vokiečių lėktuvai ir imsią bombarduoti, tuomet jo kulkosvaidžiai, išstatyti miške, pradėsią šaudyti. Pirmiausia, girdi, būtų puolę mūsų mašiną, todėl būtų ir tave nušovę. Mes tai susekėm, todėl turime kuo greičiausiai išžygiuoti, kad neužpultų lėktuvai. Toliau prasidėjo pagrindinė krata kpt. Pilvelio kišeniuose. Nutraukė nuo jo kaklo žiūroną ir užkabino man „atminčiai", paėmė planšetę ir tą užkabino man ant kaklo. Paskui atidavė peilį, kišeninę elektrinę lemputę ir, rodos, palaidų pinigų apie 2,5 rub. supylė man į kišenių. Viskas, girdi, būsią atminčiai, nes jis norėjo ir tave nužudyti. Paskui norėjo mane aprengti visais jo drabužiais. Jau buvo pradėję mauti batus ir palaidinę vilkti, bet aš nebesusivaldžiau ir griežtai pareiškiau, kad daugiau nieko neimsiu. Komisaras susiraukęs pažiūrėjo, bet nieko nesakė. Tik Valaitis pabrėžė, jog šitie geresni, negu manieji, o kraujus išsiplausi benzinu.

Komisaras vaikščiodamas dairėsi aplink, kad neužeitų kas nors pašalinių, o Valaitis su peiliu lavonui išpiaustė visas karines sagas, nuėmė kepurę, kišenius perpiovė ir išžiūrėjo, kad neliktų nei mažiausio popiergalio. Žodžiu, taip padarė, kad kas nors atradęs negalėtų spręsti, kas čia nužudytas: karys ar civilis.

Tuo laiku išlenda iš rugių penki rusai: keturi eiliniai ir vienas kapitonas. Vienoj rankoj nešasi šautuvus, o antroj kastuvus. Rusas kapitonas prieina prie manęs ir klausia, ar aš komjaunuolis. Aš atsakau — ne. Jis baisiai nustebo ir įsmeigęs į mane akis tik prašvokštė: „Kodėl?" Neradęs žodžių atsakyti, tyliu. Rusų kapitoną tuo momentu pašaukė pas save komisaras ir tarp savęs ilgą laiką kalbėjosi, dažnai atidžiai pasižiūrėdami į mane. Tuo laiku atvykusieji su kastuvais keturi rusai iškasė duobę. Valaitis pamatęs, kad duobė iškasta, priėjo prie mašinos, pagriebė kpt. Pilvelį už apikaklės ir visu smarkumu išlupo iš mašinos, sakydamas: „Lipk, šunie, daugiau tu nevažinėsi ir iš vokiečių majoro laipsnio su medaliu negausi". Paskui, paėmęs už kojos, nuvilko į duobę. Kadangi duobė buvo maža ir labai negili, tai lavonas joje buvo suriestas, kojos ir rankos beveik matėsi virš duobės. Tuomet politrukas Valaitis paėmė iš vieno ruso kastuvą ir ėmė kapoti lavoną. Aš, negalėdamas žiūrėti, užsisukau. Girdėjau tik atsimušusio kastuvo garsus. Paskui užkasė duobę, užlygino ir užmaskavo senais lapais ir nukritusiais nuo eglių skujais. Kai jie atliko savo šlykštųjį darbą, man reikėjo pasižadėti, jog niekam nesakysiu. Tokia sąlyga paliko mane gyvą.

Kpt. Pilvelio žudikas politrukas Juozas Valaitis yra kilęs iš Raseinių miesto. Jo plepalai, kad kpt. Pilvelis buvo šnipas ir važinėjo į vokiečių pusę, buvo grynas prasimanymas. Jis neturėjo galimumų pasiekti vokiečių pusę.

J. psk. Vl. Gavėnas

Fizinis parengimas 29. Šaulių Korpe

(Tęsinys)

Pulko komandos sudėtis buvo įvairi (pradedant eiliniu ir baigiant kapitonu), tačiau mokymas parodė, kad visi vyrukai, sąžiningai dirbdami šioj pritaikomojo sporto karinėj srity, kasdien tobulėjo ir džiaugėsi galį nugalėti visai nemažus kalnus ir kt. Vilniaus gražiose apylinkėse pasirengimas krosui užėmė pačią svarbiausią mokymo dalį. Visi laukai bei miškai knibždėjo nuo įvairaus plauko raudonarmiečių, kurių tarpe buvo ne tik baškyrų ir kalmukų, bet, tur būt, ir pigmėjų. Ypač smarkiai rengėsi Karo Mokykla, kuri mūsų pulko kaimynystėje gyveno, todėl teko stebėti visas pasiruošimo smulkmenas. Sovietų daliniai, turėdami nemažą kiekį pašliūžų (pulkai net po 300 — 400 porų), iš eilės kiekvieną dieną pamainomis lupdavo įvairiomis kryptimis. Šiuo atžvilgiu daug liūdnesnėj padėty buvo lietuvių daliniai, nes dauguma turėjo tik po kellolika porų, o kitur net ir tų pačių nebuvo. Įsakymas skambėjo, kad krose turi dalyvauti visi, bet kaip tu, žmogus, tą nenormalų įsakymą įvykdysi, jeigu su 10—15 porų pašliūžų reiktų praleisti visą pulko sudėtį. Tuo būdu žiema turėtų trukti trigubai ilgiau, bent iki gegužės mėn.

Na, ir atėjo laukiamos kroso dienos. Lenktyniavimas ir rezultatai jau prieš kroso pradėjimą tiesiog stebino bendru sovietų dalinių pajėgumu, o ką kalbėti apie kroso varžybose pasiektas pasekmes. 297. ŠP buvo įsakyta vasario 22 d. organizuoti šį krosą Vilniaus 184. ŠD esančių dalinių ribose. Reikėjo man pristatyti komisijos ir teisėjų sąrašai. Daug kas karininkų pirmą kartą pateko į tokias pinkles ir buvo susirūpinę pravedimu, nes galėjo atvykti ir divizijos pabaisa plk. Vinogradov, kuris pilnais terminais vietoje atskaito gerą litaniją. Toji atsakomybė krito plk. ltn. Š., bet jį nuraminau, paaiškinęs, kad viskas sutvarkyta ir parengta.

Kad būtų įrodytas tikras ir rimtas organizacinis pasiruošimas, nuėjęs pas pulko politruką — bibliotekininką pareikalavau keletą metrų raudonos medžiagos, kuria atžymėjau kroso pradmę ir baigmę, taip pat uždėjom geroko pločio raikščius ant rankovių teisėjams ir komisijai. Įdomu, kad į komisiją buvo įtrauktas tik vienas politrukas, o šiaip visi kiti lietuviai, tačiau niekas neprotestavo.

Tą dieną varžybų nuotolį sudarė 10 km distancija. kautynių apranga. Rungėsi tik lietuvių daliniai. Pirmąją vietą individualiai ir komandiniai laimėjo 297. ŠP komanda. Komandų sudėty dalyvavo nuo 10 — 15 žmonių. Taip kukliai baigėsi išgarsintas krosas. Kiti mūsų daliniai šį krosą atliko savo gyvenamose vietose, tik ne vienu laiku. Iš atskirų varžybų, atliktų įvairiose įgulose, buvo sprendžiamas nugalėtojas pagal laiką ir išstatytą dalyvių skaičių. Mat, norėdami kuo daugiau dalyvių įtraukti į krosą, atskirai duodavo tam tikrus punktus už tai, jeigu dalyvių buvo daugiau išstatyta, negu pulkui ar kitam daliniui skirta.

Karo Mokykla šiame krose dalyvavo beveik visa, neišskiriant nei aukštesniųjų vadų. Bet teko stebėtis, kaip keletas mūsiškių gen. štabo karininkų, pirmą kartą gyvenime užsidėję pašliūžas ir apsišarvavę nuo galvos iki kojų, rankove braukdami prakaitą, plėšė 20 km distanciją, kai tuo tarpu dalis būrių vadų ramiai vaikščiojo rajone ir stebėjosi tokiu jų atkaklumu ir atsidavimu sportui. Kuo tokį reiškinį reiktų pagrįsti, sunku pasakyti, bet tik viena aišku, kad tai darė ne dėl pašliūžų sporto pamėgimo. Reikėjo stebėtis fenomenaliais kroso rezultatais, kurie diena iš dienos ėjo geryn, nežiūrint, kad į krosą buvo įtraukiamos naujos jėgos, atseit, 90% pradžiokų. Po to pradėjo aiškėti distancijų trumpinimas, nes dauguma dalyvių vos vos slinkdami pasiekdavo normas.

Taigi išgarsintas Timošenkos vardo pašliūžų krosas apmokymo atžvilgiu daug kam atnešė žalos, o ne naudos. Toks didelis laiko sugaišimas be metodingo paruošimo, ypač Karo Mokykloj ir kituose daliniuose (kur nebuvo kvalifikuotų trenerių), be pašliūžų sulaužymo, vargu ar ką nors daugiau ir naudingesnio davė. Juk tąja liga sirgo visa tarybinė Lietuva, tai kaip gi mūsų „prielankusis" korpas galėjo atsilikti. Palyginti su sovietų daliniais ir sporto organizacijų kroso dalyviais, 29. šaulių korpas labai mažai dalyvių išstatė, nes neturėjo pašliūžų, o antra — buvo jaučiamas ir didelis nenoras. Kas kita, jeigu būtų tekę drauge su rusais rungtyniauti. Tuomet daug daugiau būtų atsiradę dalyvių, nes visi norėtų savo jėgas išbandyti prieš tuos „nepavejamus ir nenugalimus."

Likusieji nuo kroso kariai nustatytą statutinę programą ėjo labai iš lėto. Priežastis jau anksčiau buvo minėta, todėl netenka stebėtis, kad per savaitę turėdami fizinio lavinimo vieną, o dažnai ir nė vienos valandos, be to, dėl menko maisto davinio, pradėjo fiziškai nykti ir įkrito į apatiją —

(Nukelta į 8 pusl.)

Puolame bolševikų banditus

(Rašo mūsų bendradarbis iš Rytų)

(Pabaiga)

Penktadienis. Visą dieną nieko ypatingo, tik vaikai iš apylinkių jau kelintą dieną kelia prie virtuvių didelį jomarką. Šiandien ne visiems teko sriubos. Jie susimušė dėl jos, stipresnieji atėmė iš silpnesniųjų sriubą ir išvalgė. Tų vaikų išvaizda sukrečia ir geležinės širdies žmogų. Kas jie ir iš kur, sunku nustatyti. Dešimt, dvylikos metų vaikas nežino savo pavardės; apie tėvą bei motiną jie nieko negali pasakyti.

17 val. išvyksta trys žvalgybos grupelės į apylinkes, kuriose buvo bolševikai. J. ltn. Š. sugrįžta 19,30 val. ir praneša, kad jo žvalgybos grupė patyrė, jos vakar vakare į K. kaimą, esantį nuo mūsų apie 6 km, atvažiavo 17 bolševikų, nušovė to kaimo seniūną ir atėmė iš kolchozininkų paskutinius javus.

Šeštadienis. Iš ryto Bn vyksta dalyvauti bolševikų žiauriai nužudytų 7 vokiečių karių laidotuvėse. Atvykęs išsirikiuoja prieš eilę vokiečių karių kryžių ir kapų, kurie karžygiams padaryti pačiame miestelio viduryje, prie centrinės gatvės. Jie gražiai sutvarkyti.

Išsirikiavus daliniams prie kapų, atvyko vietos įgulos vadas. Dvasininkas atliko tikybines apeigas ir pasakė pamokslą. Po to vietos įgulos vadas uždėjo ant žuvusiųjų kapų vainiką ir pasakė kalbą. Žuvusiuosius laidojant buvo apdovanota keliolika kautynėse pasižymėjusių vokiečių karių Geležiniais kryžiais ir kitais pasižymėjimo ženklais.

Sekmadienis. Kieme laukia daug rogių, pasirengusių Bn vežti į uždavinio vietą. Pasipila pilnas kiemas baltų figūrų, primenančių kažkokias sapnuose matytas šmėklas. Akys tik žiba, vienas kito negali pažinti. Vyrai susitvarkę ir pasirengę žiemos kautynėms. Įdomi kariuomenė. Pasislepia sniege ir dingsta. Kad galėtų pažinti savuosius, ant chalato rankovių užsiūtos tamsios spalvos juostelės.

6 val. Bn pradeda puolamąjį žygį rytų kryptimi į vietoves apie 12—14 km nuo mūsų stovyklos, kur veikia bolševikų banditai, instruktuojami raudonosios armijos vadų. Banditai ginkluoti automatiniais ir pusiau automatiniais ginklais.

12 val. Bn pasiekia D. kaimo vakarinę dalį, užima K. ir S. kaimus.

16,50 val. pulko vadas, prie kurio priskirtas mūsų batalionas, praneša, kad R. kaimas, esantis nuo mūsų apie 2 km, priešo puolamas. Mes turime remti savuosius ugnimi iš sparno. 18,45 val. priešas išleido dvi raudonas raketas iš K. N. kaimo. Mūsų lauko sargyba apie 19 val. iš to kaimo buvo pradėta apšaudyti šautuvais ir automatiniais ginklais. Sargyba atsišaudė šautuvais ir lengv. kulkosvaidžiais. Pradėjus priešui pulti stipresnėmis jėgomis, mūsų automatiniai pabūklai jo puolimą sustabdė. Šių kautynių metu buvo sužeistas tik vienas mūsų karys. Visą naktį stipresnių kautynių nebuvo, vyko tik maži susišaudymai ir aplink degė kaimai.

Pirmadienis. Iki pietų nieko ypatingo. Apie 15 val. iš J. kaimo mūsų artilerija apšaudė bolševikų pozicijas. Ji kriokė be perstojimo apie porą valandų. Sviediniai padegė keletą namų ir sukėlė didelių gaisrų bolševikų užimtuose kaimuose. Šiandien, nesant didesnių kautynių, iš arčiau susipažįstam su apylinke ir vietiniais gyventojais, kurie gyvena labai skurdžiai. Gyvenami namai vieno kambario ir kariams nakties metu nėra kur prigulti. Maitinasi vien bulvėmis. Tamsūs, yra daug beraščių; senesnioji karta daugiau palanki mums, bet jaunesnieji žiūri šnairomis.

Diena praeina, palyginti, ramiai, tik vakare apie 20 val. ties Z. kaimu bolševikai mus apšaudė iš kulkosvaidžių. Bolševikai turėjo keletą nukautų.

Antradienis. Iš pat ryto veikia mūsų artilerija. Apie 14 val., mūsų kuopa, vykdydama žvalgybos uždavinius, smarkiai susikauna. Čia bolševikai turi daug nukautų, mūsiškiai užima kaimą. Vakare iš abiejų pusių veikia kulkosvaidžiai, minosvaidžiai ir įvairūs ginklai. Bolševikai keliose vietose stipriomis pajėgomis bandė pulti, bet su nuostoliais buvo atmušti ir išblaškyti. Visą naktį apylinkėse matėme daug gaisrų.

Trečiadienis. Mūsų prieštankiniai pabūklai ir kulkosvaidžiai iš pat ryto apšaudė bėgančius K. kaimo kryptimi bolševikus. Bolševikai matydami, kad jie bus apsupti, pradeda minuoti kelius. Mūsų pora vyrų patenka ant vienos tokios minos, ji sprogsta, bet tik lengvai juos sužeidžia. Bolševikai šiandien turėjo žymių nuostolių nukautais ir sužeistais.

Vakare buvo atskridęs bolševikų lėktuvas ir bandė bombarduoti mūsų pozicijas. Išmestos dvi bombos pataikė toli nuo mūsų miške. Vokiečių priešlėktuviniai pabūklai pradėjo į jį šaudyti ir gaudyti jį su prožektoriais. Iš lėktuvo ore pasirodė ugnies kamuolys. Lėktuvą pašovė ir jis degdamas nukrito į mišką.

Ketvirtadienis. Šį rytą J. kaimo gyventojas atbėgo pas mus ir pranešė, kad į jų kaimą buvo atvykusi bolševikų žvalgyba ir, atėmusi iš gyventojų javus, keletą avių, pasitraukė. Iš atvykusių kaiman bolševikų du buvo raudonosios armijos komandierių uniformomis, keli kareiviai, o šiaip dauguma civiliniais drabužiais, ginkluoti automatiniais šautuvais, kulkosvaidžiais ir minosvaidžiais. Apie 15 val. mūsų kuopos žvalgybos grupė žvalgė šį kaimą, kuriame dar pastebėjo bolševikų. Mūsiškiai pradėjo pulti kaimą ir kautynės užsitęsė apie porą valandų. Mūsiškiai įsiveržė į kaimą, bet čia kai kurie kolchozininkai komunistai pradėjo mus apšaudyti pro langus. Į vieną namą, iš kurio pasigirdo šūvis, puolė psk. Gervė. Jį su kirviu rankoje pasitiko kolchozininkas, iš visos gerklės rėkdamas: „Už tėvynę, už Staliną!.." Bet kažkas mūsiškių vyrų dėjo granatą užsimojusiam kirviu bolševikui ir šis sudribo, lyg pelų maišas. Psk. Gervę šiandien tikrai lydėjo laimė. Pirmiausia, su savo grupe išvaikė visus bolševikus, o antra, priešo kulka pervėrė jo užtaisytos granatos galvelę, tačiau ji nesprogo. Granata buvo už diržo.

Penktadienis. Šį rytą apie 7 val. keturi bolševikai K. N. kaime pastatė s. kulkosvaidį ir jį užmaskavo. Vėliau iš ten pasigirdo jo šaudymas. Mūsiškiai apsupo kaimą ir pradėjo jį pulti. Pasirodo, ten buvo daug bolševikų, įsirengusių apkasus sniege. Kautynės truko apie valandą. Įsiveržę į kaimą mūsų vyrai jame rado 23 bolševikus nukautus, kiti pasitraukė į mišką, kuris dengė kaimą iš pietų.

Po pietų mūsų kita kuopa gauna žinių, kad bolševikai pradeda minuoti kelius. Į kitus kaimus veržtis pavojinga, ypač keliais. Sugalvotas naujas būdas judėti keliais: pirma velkama akėčios, o iš paskui eina kariai. Akėčios pūrena, drasko sniegą ir susprogdina ant kelio pasitaikiusias minas.

Šeštadienis. Šaltis pradėjo visai sumažėti. Šiandien diena graži, saulė žeme raičiojasi, nors naktimis dar šalta. Tačiau paskutiniu laiku naktys šviesios ir bolševikai niekur nebebando pulti. Pasitaiko tik lauko sargyboms apsišaudyti. Šiąnakt vieną mūsų lauko sargybą bolševikai bandė apsupti, bet gavę švarios ugnies išlakstė, palikdami keletą nukautų slidininkų su automatiniais šautuvais. Vienas jų turėjo kažkokį medalį už pasižymėjimą kautynėse.

Sekmadienis. Šiandien mus pasiekia žinia, kad R. kaime buvo daug bolševikų slidininkų, kurie atėmė iš kolchozininkų paskutinius maisto produktus ir du kaime buvusius arklius. Šis kaimas nuo mūsų apie du gerus kilometrus. Jį išžvalgyti siunčiama žvalgybos grupė. Žvalgybai pradėjus vykdyti uždavinį, ją bolševikai apšaudo iš gretimo kaimo. Mūsiškiai pasitraukia kiek kairiau miško kryptimi ir vis tiek uždavinį vykdo. Žvalgai prisiienka prie kaimo vakarinės dalies. Žiūri, šieno kūgis, ir prie jo pastebi keletą bolševikų. Jie, slides pasidėję, šildosi prieš saulę. Pasirodo, kad ten buvo bolševikų lauko sargyba. Mūsų žvalgai tyliai prisėlina prie gulinčių bolševikų, teškia po vieną kitą granatą, ir bolševikų lauko sargyba sunaikinta. Šeši bolševikai žuvo ir mūsiškiai parsinešė slidžių, automatinių šautuvų ir pusmaišį rusiškų granatų. Grįžtančią mūsų žvalgybą bolševikai apšaudė iš Ch. kaimo, bet ir čia mūsiškiai neprasnaudė. Apsižvalgę pastebėjo, kad bolševikai, atvykę į šį kaimą, bando kastis sniege apkasus. Tuomet mūsų žvalgyba juos stipriai apšaudė iš dviejų pusių, kaime užsidegė kažkoks pusiau šiaudinis namelis, nuo jo kiti namai, ir visas kaimas paskendo liepsnoje. Bolševikai, žinoma, negalėjo kaime pasilikti, jie bandė iš jo bėgti, bet mūsiškių kulkosvaidžiai juos nušlavė. Vėliau, užėmus kaimą, buvo rasta daug lavonų, primėtyta šautuvų ir porą apdegusių kulkosvaidžių. Nuo gaisro išliko tik keli namai.

Pirmadienis. Nieko ypatingo visuose baruose, tik kai kur pastebėta atskiri priešo žvalgai slidininkai, kurie ypač naktimis atkakliai lenda prie mūsų lauko sargybų. Sunku tokį žvalgą — slidininką baltu chalatu pastebėti. Jis, kaip dvasia, per pusnis privažiuoja, apšaudo automatiniu šautuvu ir vėl dingsta. Tokių „draugų" mes laukdavome beveik kas naktį. Ir jei tik nebūsi apdairus lauko sargyboje, ypač apsaugos poste, tai gali būti sniego pusnyje palaidotas. Tačiau tokių žvalgų — slidininkų mūsų vyrai per šį mėnesį yra pakloję nemenkai. Mat, jiems sunkiau ieškoti priešo; mums laukti jo vis geriau. Pastebėjęs prisileidi visai arti, trenki granatą į tą baltą būtybę — jos ir nebėra. O tau ir lieka automatinis šautuvas, slidės, na, žinoma, ir pats bolševikas. Mūsų slidininkai taip pat jiems gražių išdaigų iškrėsdavo. Apsupdavo ištisus jų dalinius ir parsivarydavo kaip avių bandą belaisvių.

Vrš. Z. Gerulaitis

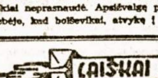

Laiškas rašytas 1941. VI. 19. sesutės O. R. savo broliui Pranui. Pirmiausia aprašo asmeninius bei ūkio reikalus, tik paskui pastebi: ... „Kai visur žiūri (vadinas, į savo žaliuojančius laukus. G-tis), kaip gražu, kaip turėtų būti linksma, visur turėtų skambėti dainos, bet kažin kodėl taip liūdna ir klaiku. Jesevičių visą šeimyną išvežė ir tuos, kurie mokyti — Antaną, Elzę, Liudą, tik vienas Mykoliukas dviračiu važinėja, slapstosi.. Ir Klevičką išvežė..." (Toliau jautriais žodžiais apgailestauja išvežtųjų likimą. Paskui vėl rašo: ... „Skaudžiausias smūgis buvo sekmadienį. Motutė su Pauliute nuvažiavo į Viešintus ir neberado klebono. Abi grįžo net ištinusios nuo ašarų. Sako, taip buvo klaiku bažnyčioje: nuliūdę žmonės eina stacijas. Sako, buvo nuvažiavęs į šv. Antano atlaidus Troškūnuose ir nebegrįžo. Ar jis kur nors pasislėpė, ar jį suėmė..." Toliau vėl reiškia savo jausmus bažnyčios atžvilgiu ir raminasi, kad žadąs kitas kunigas atvažiuoti. Pagaliau mini gandus, kad apie Šimonis pasirodžiusi Panelė Švenčiausia. Vieni kalba, kad su kūdikėliu, o kiti, kad su kieliku ir kryžiumi. Visi šneka, kad tai girdėję iš kitų, bet pats nė vienas nematęs. Be to, mini, kad palevėniečiai pradėjo labai daug kryžių statyti, net lenktyniuodami tarp savęs. Visa tai rodo, kad šiais savo veiksmais mūsų liaudis atsakė į bolševikų priešreliginę propagandą. Taip pat laiško autorė mini kokias pyliavas bolševikai užkrauna ūkininkams ir apie gyventojų vertimą dirbti prie statomų aerodromų. Laiškas ilgas ir moteriškai jausmingas.

PRAŠOMA ATSILIEPTI

Igną Butkų, žuvusio Rytuose kareivio **Broniaus Butkaus tėvą.** Br. Butkus, pagal jo paties žinias, gimęs 1918.XII.29. Telšių aps., Rietavo val., Vatušių km. Lietuvos kariuomenėje tarnavo nuo 1940.III.1. 3 pėst. pulke. Aukščiau nurodytu adresu Ignui Butkui buvo nusiųstas laiškas, bet jis, ten adresato nesuradęs, grįžo atgal. Prašome Igną Butkų pranešti „Kario" redakcijai dabartinį savo adresą.

7)

Išėję iš bažnyčios, žmonės pamatė sušilusius, suprakaitavusius miestelio žydelius. Tie paskubomis krovėsi vežimus, dėjosi daiktus. Turtingesnieji kraustėsi į buvusio kooperatyvo sunkvežimį.

Kažkas iš žmonių minios sušuko:

— Vyrai! Argi mes leisim jiems išsivežti mūsų sunkvežimį. Juk tas daiktas yra mūsų.

Sujudo, subruzdo žmonės. Nedidelio ūgio ūkininkas Riauba prišoko prie kompartijos nario Aronzono.

— Mesk lauk savo daiktus. Palik sunkvežimį.

Aronzonas išpūtė baltas akis.

— Draugas nesmarkauk! Aš tuoj miliciją pašauksiu. Sunkvežimį man draugas sekretorius davė.

— Spiaut mums į tavo sekretorių! Dabar mes ponai. Vyrai, meskit lauk iš sunkvežimio žydo daiktus.

Vyrams pradėjus sunkvežimį tuštinti, pasirodė kompartijos sekretorius Valodka.

— Kas čia dabar? Sabotažas?!.

Tas pats Riauba iššoko priekin.

— Pasitrauk į šalį, žydberni. Tavo dienos jau pasibaigė. Kol dar turi kelias valandas laiko, nubėgtum verčiau į bažnyčią paatgailauti.

Valodka iškėlė viršum kumštį.

— Jūs visi iš proto išėjot, draugai. Patys sau kilpą ant kaklo užsineriat. Argi nežinot, kad šiuo metu šaunioji Stalino armija jau užėmė Klaipėdą, Tilžę ir Karaliaučių. Raudonieji mūsų sakalai Berlyną su žemėm sumaišė.

Minia nuūžė vienu bendru juoku.

— O ko bėgat akis išdegę, jei jūsų Stalinas jau Karaliaučiuj sėdi? Ir tokiu metu mėginat mus dar kvailinti.

Minia įniršo.

Prasistūmė artyn petingas Užubalių kaimo bernas Rudamina.

— Vyrai, ko čia mes dabar plepam kaip bobos. Bene laiko turim... Tas visas siurbėles turim dabar surakinti ir uždaryti į gerą rūsį.

Rudamina nieko nelaukdamas žengė dar kelis žingsnius ir sugriebė Valodką už peties. Tasai staiga atšoko ir išsitraukęs pistoletą paleido į berną šūvį.

Nevykusiai. Bernui kulka tik plaukų pluoštą palei smilkinį teišplėšė. Skausmo suerzintas Rudamina pašoko tarytum sužeistas į vidurius katinas. Dideliu savo kumščiu jis trenkė nespėjusiam susiorientuoti Valodkai į pasmakrę. Tasai griūdamas paleido iš rankų ginklą.

Pistoletas dabar jau buvo berno rankose.

— Vyrai! Visas raudonas siurbėles uždarom mokyklos rūsyje. Žiūrėkit, kad niekas iš jų nepabėgtų.

Tai buvo nesunku įvykdyti, juo labiau, kad pirmiesiems pasipriešinimo veiksmams prasidėjus, iš karto atsirado keliolika vyrų, ginkluotų pistoletais.

⊙

Kerdžius Vincelis, išsivaręs netoli Pangonių raisto gyvulius, mažai tesirūpino savo darbu. Anksčiau savo karvutėms jis stengdavos parūpinti vešlesnės, geresnės žolės, o gerai pasisotinusioms surasdavo unksmėtą vietą, kad įkyrūs krūmų vabzdžiai nekamuotų. Šiandie gi visa tai jam nerūpėjo. Visą laiką jis dabar galvojo apie prasidėjusį karą, svarstė visokius jo galimumus ir skaičiavo per kiek laiko vokiečiai pasieks Jovariškių kaimą.

Vincelis žinojo, kad Jovariškių apylinkių vyrai yra susiorganizavę į partizanų būrius, žinojo, kad jie turi ginklų, su kuriais eis padėti vokiečiams.

— O manęs į savo tarpą nepriėmė. Ginklo man nedavė, — krimtosi kaimo kerdžius, sėdėdamas ant išpuvusio kelmo.

Vincelis jaučia savo krūtinėje didelį kartumą. Tai, kad apylinkių vyrai eis dabar į miškus ir šaudys bolševikus, jį labai erzina. O kodėl jie nepriėmė jo, kaimo kerdžiaus Vincelio?. Gal būt dėl to, kad laiko jį nepilnapročiu? Ką gi jis yra jiems neprotingo padaręs? Bandą visuomet puikiausiai prigano, žiemą gražiausiai visus padargus sutaiso, šimtus rūšių virvių priveja, šaukštų, grėbliadančių ir akėtvirbalių pridrožia. Visam kaimui tų daiktų jis iki valiai parūpina. Ir visa tai žmonėms jis dykai, už gerą žodį padaro. Jei kuri šeimininkė baltą sūrį ar sviesto į lupatėlio kamputį užspaudusi atneša, Vincelis tokiai kultuvę ar staklėms šeivą taip išdrožia, kad puikus daiktas per savo gražumą net į laikraščius patenka.

Vincelis gyvena vienui vienas savo trobelėje. Žmonos niekad neturėjo. Kas eis už tokio geraširdžio! Prie trobelės turėjo pašiūrę — ten žalą karvę laikė, o pačiame kamputyje, redelėmis užstatytame, paršelį mitino. Čia pat ir gabalas daržo. To viso turto ir užteko kaimo kerdžiui Vinceliui. Kalbėjo žmonės, kad tokiomis nagingomis rankomis jis galįs gerus turtus susikrauti, o dabar, girdi, už niekus ir gerą žodį visiems dirbdamas, nepilnapročio vardą nuo žmonių tegaunąs.

— Ak, vis kaip ten bebūtų, bet kiekvienas už tą mano triūsą gerą žodį savo širdyj man panešioja... — numodavo ranka Vincelis ir vėl linksmas po laukus švilpaudavo ar trobelėj prie palangės atsisėdęs armonikos šonus tampydavo.

Vincelis niekad nesisielodavo dėl žmonių elgesos, niekad nesikrimsdavo dėl vienokio ar kitokio numesto jam žodžio.

MŪSŲ GYVENIMAS

Gen. Kamptz inspektavo Lietuvos Savisaugos dalinius

Prieš porą savaičių lankėsi **Lietuvoj Tvarkos** Policijos šefo SS **oberstgruppenfiurerio** policijos **generolo pulkininko** Daluege pavaduotojas, SS-Gruppenfiureris ir generolas leitenantas von Kamptz.

Apsilankymo metu gen. ltn. von **Kamptz** pirmoj eilėj apžiūrėjo **Lietuvos** savisaugos ir policijos dalinius Kaune, Vilniuj, Šiauliuose ir Panevėžyj. Visur, kur tik generolas leitenantas von Kamptz buvo, galėjo įsitikinti, kad Lietuvos savisaugos dalinių kariai ir policija yra gerai apmokyti ir turi karinę išvaizdą ir drausmę. Savo kalboj prieš išrikiuotus dalinius generolas leitenantas von Kamptz tai pripažino ir pabrėžė. Jis kvietė savisaugos dalinių karininkus ir karius nenuilstama energija bendradarbiauti Naujos Europos atstatyme.

(„Ūk. Patarėjas")

KĄ PASAKOJO RUSŲ BELAISVIS APIE MŪSŲ IŠTREMTUOSIUS

Vrš. A. Ivanauskas iš Rytų rašo, **kad jam** tekę susitikti vieną rusų **belaisvį**, kuris papasakojęs apie lietuvius Sovietų Sąjungoje. Šis belaisvis — šoferis praėjusią vasarą matęs Kaukaze stovyklą, kurioj buvę daug lietuvių, latvių ir estų. Jam **sakę**, kad tai esą minėtų kraštų **tremtiniai**. Šiuos tremtinius varydavę prie įvairių darbų.

Vrš. A. Ivanauskui pasiteiravus belaisvio — šoferio, kaip anie tremtiniai buvo užlaikomi, belaisvis atsakė: „Aš jų užlaikymo nemačiau, bet iš kur jie bus gerai užlaikomi, jeigu pati raudonoji armija daug ko trūksta". Minėtas belaisvis praėjusios vasaros pabaigoje iš Kaukazo išvažiuodamas šiuos tremtinius dar ten palikęs.

Smulkesnių žinių apie kalbamus tremtinius nepavyko surinkti, nes viršilai nebetekę daugiau susitikti su tuo belaisviu.

SAVISAUGOS DALIŲ KARIŲ ŠEIMOMS

Daug Liet. sav. dalių karių žmonų kreipiasi į Ryšių Karininko Įstaigą išsiaiškinti potvarkį, įdėtą „Į Laisvę" Nr. 188, dėl talkininkavimo derliaus suėmime.

Suinteresuotiems pranešu, kad dėl karių žmonų atleidimo nuo darbo žemės ūkiuose prievolės atlikimo pono Pirmojo Generalinio Tarėjo sutikimas yra gautas ir šį klausimą sutvarkyti p. Pirmasis Gen. Tarėjas pavedė Darbo ir Socialinių Reikalų Gen. Tarėjui.

Liet. Sav. Dalių Ryšių Karininkas

VISUOSE PAŠTUOSE PRIIMAMI LAIŠKAI Į RYTUS

Lietuvos Savisaugos Dalims Įsakyme skelbiama, kad esantieji Rytuose batalionai nusiskundė, jog jų šeimų korespondencijas, siunčiamas į Rytus ir pažymėtas Feldpost. Nr., kai kurios pašto agentūros atsisako priimti. Iškėlus šį klausimą Paštų Valdyboje gautas pranešimas, kad šie nesklandumai pašalinti ir daugiau jie neturėtų kartotis.

GRAŽI AUKA MŪSŲ KARIŲ KULTŪRINIAM REIKALUI

Cirko ...ininkas Kaune p. V. Černiauskas ligoninėse sergančių mūsų karių spaudos reikalams paaukojo 620 RM.

Paieškomi dingę kariai

Žinančiųjų ką nors apie bolševikų išvežtojo majoro **JONO BOTYRIAUS** likimą maloniai prašau pranešti išvežtojo žmonai — Bronei Botyrienei, Vilnius, Juozapavičiaus gt. Nr. 5a — 5.

Ltn. Stasys Gaidimauskas, tarnavęs 3 dragūnų pulke, Vilniuje, bolševikų laikais — 618 artilerijos pulke Kupiškyje, prieš karą — Pabradės poligone. Paskiausiai jį matė 1941 m. rugpiūčio mėn. apie 4 d. Velykyje Luky apylinkėse. Žinančiųjų jo tolimesnį likimą prašo pranešti A. Gaidimauskaitė, Kupiškis, Vytauto D. gt. 34, arba per „Kario" redakciją.

Petras Gleba, tarnavęs 1 PP kulkosvaidžių kuopoje Vilniuje, vėliau Pabradės poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašo pranešti motina Anatolija Urbonienė, Daukniūnų km., Krinčinas, Biržų aps.

Jonas Treinys, Adolfo sūnus, tarnavęs šaulių pulke, Pabradės poligone. Karo pradžioje dingęs be žinios. Kas žinotų ką nors apie jį, prašau pranešti Onai Treinytei, Bareišių km., Kuktiškės, Utenos aps. Už tikras žinias atlyginsiu.

Alfonsas Kadžiulis, Jono sūnus, tarnavęs geležinkelių batalione Radviliškyje, vėliau pionierių dalinyje Vilniuje ir 179 šaulių divizijoj Pabradėje. Žinančiųjų jo likimą prašo pranešti Stepas Kadžiulis, Vilnius, Vokiečių gt. Nr. 22/2 bt. 12.

Eil. Jonas Rumbutis, karui prasidėjus tarnavęs Vilniuje (dalis nežinoma, pašto dėžutė 310/10). Žinantieji jo likimą prašomi pranešti Antanui Rumbučiui, Felicinavos km., Kaunatavo p. ag., Telšių aps.

Juozas Valiūnas, tarnavęs Pabradės poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašo pranešti Andrius Valiūnas, Pievagalių km., Punios paštas, Alytaus aps.

Kariai, kas ką nors žinote apie likimą **eil. VINCO URBELIO,** kilusio iš Paberžės vk. Surviliškio vl., Kėdainių aps., tarnavusio 2 art. pulke Kėdainiuose, vėliau Pabradėj, Trakuose, Valkininkuose ir Varėnoj. Prieš karą buvo 262. ŠP baterijoj, norėjo 29.VI patekti prie Varėnos pas vokiečius, bet per apšaudymą dingo. Ieško brolis mkt. J. Urbelis, Šlapaberžės p. ag., Kėdainių aps.

pt. Liudas Tugaudis, tarnavęs 184. ŠD žvalgomajame batalione, Pabradės poligone. Paskutinį kartą jį matę Molodečne. Žinančiųjų tolimesnį jo likimą prašo pranešti žmona Ona Tugaudienė, Vilnius, Vilniaus gt. 42—20.

Eil. Jurgis Ramanauskas, tarnavęs 262 šaulių pulko 9 kuopoje, Varėnos poligone. Žinančiųjų ką nors apie jį prašo pranešti Petras Ramanauskas, Palazdijų km., Lazdijai.

Jonas Gurskis, Jurgio sūnus, tarnavęs Pabradės poligone. Kas žinotų ką nors apie jį, prašoma pranešti Jurgiui Gurskiui, Pažiegždrių km., Lekėčiai, Šakių aps., arba „Kario" redakcijai.

Kas žinote likimą **puskarininkio PETRO LYBOS,** tarnavusio 215 šaulių pulke, Pabradės poligone, praneškite jo žmonai Elenai Lybienei, Radviliškis, Vingieliškio vienk., Šiaulių aps.

Rytų gyventojai domisi mūsų dainomis ir muzika

N batalionas gyvena išsiskirstęs daliniais (to reikalauja vykdomasis uždavinys), tuo būdu kiekvienas dalinys stengiasi, kiek leidžia sąlygos, paįvairinti savo gyvenimą. Vieni mokosi dainuoti, kad gražiau skambėtų lietuviškos liaudies ir karinės dainos žygiuojant arba gražiais vakarais laisvalaikius praleidžiant. Kitas dalinys įsigijo įvairių muzikos styginių instrumentų ir sudarė orkestrėlį, kuris jau gerai pramoko griežti ir vietos gyventojus linksmina lietuviška muzika. Aplamai, mūsų karių dainomis ir muzika vietos gyventojai labai domisi. Kai tik išgirsta, tuoj renkasi arčiau ir atsidėję klausosi, o baigus prašo pakartoti. Dar kitas dalinys j. psk. M. iniciatyva ir darbu savo kieme gražiai meniškai padarė iš spalvotų akmenėlių ir smėlio Vytį ir švastiką, iš abiejų pusių apgaubtus mūsų trispalve. Šio meno kūrinį ... labai domisi ir kitataučiai, nes svarbiausia, kad visa tai padaryta iš lauke randamos medžiagos. J. psk. M. jau nuo seniau yra gerai žinomas kaip įvairių papuošimų kūrėjas, kada dar stovyklaudavom Gaižiūnų poligone. Jo dalinio rajonas visad būdavo įvairiau ir meniškiau, negu kitu papuoštas.

Rugpiūčio pradžioje mūsų dalinį aplankė SD kapelionas. Atlaikė pamaldas ir išklausė išpažinties. Savo religiniame žodyje priminė, kad gyvendami tarp svetimųjų tautų atstovaujame lietuvių tautą ir jos vardą. Todėl ragino tinkamoj aukštumoj išlaikyti Lietuvos vardą. Kadangi į mūsų dalinį atvyko jau daug dalinių aplankęs, tai perdavė mums kitų dalinių linkėjimus. Be to, mums nupasakojo kitų batalionų gyvenimą Rytuose ir jų nuveiktus darbus. Mes taip pat paprašėme, kad ir nuo mūsų perduotų kitiems daliniams linkėjimus, ir ne tik esantiems Rytuose, bet ir Lietuvoje gyvenantiems. Aplamai, visi kariai pageidauja, kad, kiek leidžia aplinkybės, kapelionas vėl mus aplankytų.

„Karį", nors gauname ir vėlokai, bet skaitome didžiausiu ūpu. Kadangi gaunamo kiekio ne visiems užtenka, tai eriau ... tantieji skaito, o kiti susirinkę klausosi. Dažnai didesnei grupei paskaito j. ltn. G., ir kai ką paaiškina. Paskutiniu metu gavome ir kitokios spaudos, būtent: „Naująją Lietuvą", „Į Laisvę" ir kt.

Nemaža tenka ... kiti vokiečių karių, gerai mokančių lietuviškai ir tarnavusių Lietuvos kariuomenėje. Jie mus pamatę net apsidžiaugė sakydami: „Matote, mes vėl drauge tarnaujam kariuomenėje." Jie labai domisi Lietuvos gyvenimu bolševikų laikais. Kada mūsų kareiviai pasakoja, kokias jie darydavo išdaigas su bolševikų vadais ir kt. raudonaisiais „draugais", tai lietuviškai mokantieji išverčia mūsiškių pasakojimus savo draugams vokiškai ir šie leipsta juokais. Vokiečių kariai turi kilnojamus kino aparatus ir visuomet praneša mums, kada bus rodoma, ir net kviečia. Tuo būdu mūsų dalinio vyrai gauna pamatyti naujausių savaitės ... ir filmų.

N... mus toli pirmyn, mes pasigendame bolševikų lėktuvų. Kada frontas nuo mūsų buvo už 30 km, tada kiekvieną naktį matydavom labai ... vaizdų. ... naktimis bolševikų ... uvai atskrisdavo (dieną jie negalėdavo pasirodyti, nes tuoj vokiečių ar italų zenitinė artilerija juos numušdavo), ' juos pradėdavo įvairių spalvų šviečiamomis kulkomis ar sviediniais šaudyti priešlėktuvinė artilerija. Matydavome kaip degdamas krisdavo pašautas, arba kaip prožektoriai pagaudavo lėktuvą į šakutę, kuris jau nebepajėgdavo ištrūkti. O dabar nuo ofenzyvos pradžios dar nebuvo pasirodęs mūsų apylinkėj nė vienas priešo lėktuvas. Mūsų vyrai juokiasi, sakydami: „Matyti, nabagėliai bolševikai labai pavargo bebėgdami atgal ir mus aplankyti jau nebeturi jėgų."

Vrš. / Ivanauskas

ADĖKA

V. Černiauskui, paaukojusiam ligoninėse sergančių mūsų karių spaudos reikalams 620 RM, savo ir karių vardu reiškiu nuoširdžią padėką.

Liet. Sav. Dalių Ryšių Karininkas

Kary!

Grįždamas iš Tėvynės į Rytus — nepamiršk užeiti į mūsų redakciją, paimti savo daliniui naujų laikraščių ir žurnalų!

Mūsų moksleiviai talkininkauja kaimui

Krimtosi, sielojosi tik šiandie Vincelis. Jam labai skaudu buvo, kad ginkluoti vyrai nepatikėjo jam savo paslapčių, nepriėmė jo prie to didelio darbo. Tiesa, jie buvo pasiuntę jį prie Vadagalių tilto, kad nusižiūrėtų kai ką ir ištrauktų iš raudonųjų kareivių vieną kitą žinią. Vincelis gerai atsimena, kaip jam aiškino vienas rusų puskarininkis:

— Tas tiltas ir mums ir priešui labai svarbu. Ir mums jis reikalingas perėjimui, ir priešui. Bet mes mokėsim jį taip sutvarkyti, kad pasinaudosim juo tik vieni. Raudonoji armija galvoja, drauge.

Kaimo kerdžius dabar mąsto.

— Vokiečiai dabar veja, žinoma, rusus toliau į rytus. Jie dabar traukiasi plentu. Pereis gal netrukus Vadagalių tiltą ir tuoj susprogdins jį. Be tilto vokiečiams bus labai sunku persikelti per upę. Tokie statūs krantai! O raudonieji, ko gero, galės šioj pusėj dar smarkiai šaudyti.

Vincelis pavaro į vieną krūvą perdaug išsisklaidžiusią bandą ir sumurma sau panosyj.

— Kaži, ką apie tai galvoja mūsų partizanai? O aš jau žinau, kas reikėtų daryti.

Kerdžius Vincelis paeina į pakylesnę vietą ir nusisaiksto akimis į besiartinantį aukštu pylimu plentą. Tasai plentas už keturių kilometrų, tačiau Vincelio akys gerai įžiūri, o taip pat ir aukštą, trimis lankais išsilenkusį tiltą.

Į plentą bežiūrėdamas, kerdžius pamato pakrūmiais einantį žmogų.

— A, Valeika, — pasako sau ir leidžiasi žemyn pasitikti.

— Sveikas, Vinceli! Nematai nieko blogo?

— Nė gyvos dvasios. Ramiausiai gali nueiti iki pat namų. Žinai, jau karas prasidėjo?

— Supratau iš lėktuvų ir sprogimų. Matyt, aną slaptą aerodromą vokiečiai jau sudaužė. Rusai dar nesitraukia plentu?

— Kur trauksis taip greit. Porą dienų vis dar priešinsis.

— Ar negirdėjai kas miestely darosi?

Kaimo kerdžius norėjo atsakyti, kad nieko nežinąs, kai jo dėmesį nutraukė lėktuvų ūžimas. Iš karto jis pamatė vieną lėktuvą ir čia pat septynis. Tie septyni lyg ir puolė tą vieną lėktuvą.

— Užpultasis yra vokiečių. Žiūrėk, koks jis vikrus! Girdi, kaip šaudo? Va, jau net du iš karto numušė, — šaukte šaukė susijaudinęs Vincelis.

— Ko gero atsilaikys prieš visus septynis, — susidomėjo Valeika. — Dar vieną numušė.

Septynių naikintuvų užpultas žvalgybinis vokiečių lėktuvas iš tikrųjų nuostabiai laikėsi. Jis jau suskubo nusikratyti net keturių priešo lėktuvų, kai staiga susvyravo, o po keliolikos sekundžių paskendo liepsnų kamuolyj. Kuone tuo pačiu momentu apačioj ugninio kamuolio pasirodė besileidžiąs parašiutu žmogus. Iššokusį lakūną vėjas nešė žemyn Pangonių raisto link.

— Vinceli, mudu turim jam padėti. Juk čia iššoko vokiečių lakūnas. Jis neprivalo patekti rusams į rankas. Gal jis ir sužeistas yra. Ana, va, kur jis leidžiasi. Bėgam ten greičiau!

Vincelis ir pats spėjo susigaudyti, kas daryti. Jis jau bėgo ton vieton, kur buvo galima spėti nusileisiant iššokusį lakūną. Kai parašiutu besileidžiąs žmogus pasiekė jauno išretusio miško viršūnes, abu vyrai kuriam laikui pametė jį iš akių. Tačiau netrukus pamatė jį jau nusileidusį ir sunkiai bemėginantį išsinarplioti iš susivėlusio krūmuose parašiuto.

Pamatęs besiartinančius vyrus, lakūnas išsitraukė pistoletą.

— Kas jūs? Bolševikai? — paklausė grasinančiu balsu vokiškai.

— Ne, ne. Mes prieš bolševikus, — paaiškino Valeika laužyta vokiečių kalba, kurios jis buvo pramokęs iš vieno vokietuko.

Prie lakūno prisiartinę, abu vyrai pastebėjo, kad nusileidęs parašiutu lakūnas yra į petį sužeistas.

— Sakykit, kur nukrito mano lėktuvas? Jame žuvo mano draugas. Jis buvo labai narsus... Gal aš galėčiau gauti vandens?..

Vyrai pastebėjo, kad lakūnas yra gerokai nusilpęs. Jis buvo reikalingas kuo skubiausios pagalbos.

— Kaiman jį nešti pavojinga. Rusai, be abejo, dabar ieškos jo. Žinai, kur mudu jį paslėpsim. Nugis raiste, kur mes ištisą savaitę prasislapstėm. Ten dar tebėra moterys. Jos ir vaistų, berods, turi. Tuoj galėsim jį perrišti. Skubėkim, Vinceli. Padarom greitosiomis neštuvus iš dviejų lazdų. Kitaip jo nenunešim.

Iki Pangonių raisto, kur paliko besislapstančios Juodžaros ir Pleikio šeimos, netoli. Sužeistą lakūną vyrai nunešė per pusvalandį.

Alina greitai surado tvarstomosios medžiagos ir jodo. Kaip su tais daiktais elgtis, ji buvo išmokusi šaulių sanitarių kursuose.

Sužeistasis, pajutęs nuoširdų slaugymą ir sumanią pagalbą, nusišypsojo.

— Kuo tu vardu? — paklausė.

— Alina. O tu?

— Rudolfas.

Lakūno žaizdą sutvarsčiusi, Alina pasiūlė jam valgyti. Tasai papurtė galvą, tik vandens paprašė.

Paruošęs sužeistajam gerą guolį, Povilas liepė Alinai jį prižiūrėti ir slaugyti. Patsai eisiąs pasižiūrėti į miestelį kas ten darosi.

Kerdžius Vincelis taip pat išsiruošė. Juk jis paliko be priežiūros savo bandą.

Su Povilu išsiskyręs, Vincelis suvarinėjo išsimėčiusias karves. Buvo besugalvojąs eiti pasižiūrėti nukritusio lėktuvo, kai pamatė mojančius į jį ranka du raudonarmiečius. Su jais buvo dar vienas civilis žmogus, kurį tuojau pažino. Tai Zulonas.

(B. d.).

KARYS

Nr. 37 (1146) Vilnius, 1942 m. rugsėjo 5 d.

PRENUMERATA: metams — 5,50 RM; pusei metų — 2,60 RM; 3 mėn. — 1,30 RM.
SKELBIMAI: Už dingusiųjų pajieškojimus ir pan. iki 25 žodžių (arba jų dalį) po 1 RM. Ilgesni primokami po 5 Rpf už kiekvieną žodį. Karių ir jų šeimų užuojautos, sveikinimai po 30 Rpf už petito eilutę

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Vengrijos regento vietininko Stephan von Horthy, žuvusio Rytų fronte, laidotuvių iškilmėse Budapešte dalyvavo Vokietijos delegacija su užsienių reikalų ministeriu von Ribbentropu ir generalfeldmaršalu Keiteliu priešakyje, Italijos delegacija su užsienių reikalų ministeriu grafu Ciano priešakyje, Bulgarijos karo ministeris Michovas, Kroatijos vidaus reikalų ministeris Artukovičius ir kt. Velionies palaikai iš Budapešto buvo išgabenti į von Horthy šeimos dvarą Kendorese.

— Sovietai suėmė 50 iraniečių už tariamus sabotažo aktus geležinkelių linijose. Jie buvo tuojau pat nuteisti.

— Fiureris, priminti didvyriškoms kovoms dėl Krymo, specialiu įsakymu įsteigė Krymo skydą. Juo bus apdovanoti visi ginkluotųjų pajėgų nariai, kurie nuo 1941. IX. 21. iki 1942. VII. 4. žemėje, ore ir vandenyje garbingai dalyvavo kovose dėl Krymo.

— „Invazinės kariuomenės Europon" vyriausiuoju vadu paskirtas JAV štabo gen. šefas Marshall.

— Fiureris išleido specialų dekretą sanitarijos bei sveikatos reikalu, kuriuo įsteigiamas: „Fiurerio Generalinis Komisaras Sanitarijos bei sveikatos reikalams." Tai bus Fiurerio betarpis įgaliotinis šioms sritims. Juo paskirtas prof. med. dr. Brandt.

— Londone atšauktas draudimas išeiti komunistų dienraščiui „Daily Worker". Kartu vėl leista išeiti ir komunistų žurnalui „The Weck."

— Japonijoj, imperatoriaus universiteto Kyoto cheminė laboratorija atliko sėkmingą eksperimentą ryšium su dirbtinio žibalo gamyba nauju būdu.

— Sudaryti planai geležinkelio susisiekimui tarp Tokio ir Honano. Šis ruožas turės 10.000 km ilgumo ir jam pravažiuoti reikės 125 val. laiko.

— Indijoj, Sindho provincijoje, hurų tautelės, vadovaujamos Pir Pagaro, sukilimą tęsia toliau. Karo stovio administracijai esą labai sunku numalšinti sukilimą.

— Irako ministeris pirmininkas Rašid Ali el Gailanis vėl atvyko į Berlyną.

— Anglų kariniai valdžios organai Egipte suėmė princą Abbas Halimą ir Egipto darbo partijos vadą Muhamed Tahel Pašą.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Šiuo metu Palangoje gyvenantis mūsų aušrininkas dr. J. Šliūpas baigia dešimtį metų rašytą savo darbą, pavadintą „Žmogaus kilmė", kur baltojo žmogaus kilmę išvedąs iš tolimos šiaurės, net iš paties poliaus, pasiremdamas vedomis, Avesta, lietuvių ir kitų tautų legendomis ir padavimais. Be to, dr. Šliūpas pernai birželio 8 d. yra baigęs rašyti knygelę žydų klausimu „Žydai ir Talmudas".

— Lietuvių Tautosakos Archyvas ligi šiol yra surinkęs per 46.000 įvairių lietuviškų mįslių.

— Valkininkų parapijoje jau galutinai sutvarkytas religinis klausimas. Dievo žodis skelbiamas lietuvių kalbą.

— Vasaros pedagoginius kursus mokytojo cenzui įgyti Alytaus mieste baigė 90 pradžios mokyklų mokytojų. Kursams vadovavo Alytaus Mokytojų Seminarijos direktorius Mičiulis ir dėstė aštuoni lektoriai.

— Dusetose susiorganizavęs mėgėjų teatras organizuoja dusetiškio dainiaus A. Vienažindžio — Vienužio vardo chorą, liaudies instrumentų ansamblį ir tautinių šokių grupę.

— Vilniaus Miesto priešgaisrinės Apsaugos Direkcija, šalia jau veikiančio dūdų orkestro, organizuoja vyrų ir mišrų chorą, kaimišką kapelą, tautinių šokių ir scenos mėgėjų grupę. Šie meniniai kolektyvai Miesto Priešgaisrinei Direkcijai tarnaus priešgaisrinės apsaugos propagandai ne tik Vilniuje, bet ir provincijoje.

— Šiemet, rugpiūčio 24 d. žymiam mūsų literatūros istorikui, dainologui ir visuomenininkui Vilniaus Universiteto rektoriui prof. M. Biržiškai sukako 60 m. amžiaus.

— Pabiržės krašto studentija, pagal tradiciją, suruošė meno vakarą. Muziko K. Smalskio vedamas mišrus choras sudainavo keletą mūsų kompozitorių harmonizuotų dainų, buvo deklamacijos ir tautiniai šokiai. Scenoje pasirodė ir studentai literatai: L. Matuzevičius, Pr. Aukštikalnytė, J. Šimkevičius, J. Linkonis ir P. Drevinis Programoje dalyvavo ir Jankausko vedamos kanklininkės.

Šis vakaras buvo ketvirtas iš eilės. Pirmasis toks vakaras buvo 1937 metais. Bolševikų laikais karų tradicija nutraukta, dabar vėl atgaivinta.

— Vilniaus IV-toj amatų mokykloje nuo šių mokslo metų pradžios atidaromas medžio drožėjų skyrius Į tą skyrių priimami mokiniai, baigusieji bent 4 pradžios mokyklos skyrius ir turintieji gabumų paišyboje. Baigusieji mokyklą turės teisę savarankiškai verstis amatu ir stoti į Taikomosios Dailės Institutą Kaune.

— Iš Visuomenės Reikalų Departamento surinktų knygų aukų, be Rytų fronto ir Rytų Lietuvos lietuvių, bus paremti ir Gardino srities lietuviai.

— Generalinio Komisaro patvarkymu, Vilniaus Miesto Civilinės Metrikacijos Biuras perėmė iš Vilniaus Miesto Metrikų Archyvo miesto bažnyčių ir kitų tikybinių organizacijų metrikines knygas.

— Generalinio Komisaro sutikimu leista veikti Lietuvos Gamtininkų Draugijai, kurios buveinė laikinai yra Vilniaus Universiteto Matematikos - Gamtos Fakulteto Dekanate.

— Pačioje Margio piliakalnio aukštumoje, kur kadaise yra buvęs aukuras, šiemet išvadavimo iš bolševikų metinių proga pastatytas gražus išvadavimo paminklas.

— Valstybinės Leidyklos knygynuose Kaune jau pasirodė Dr. Rudolf Kommos knygos „Žydai už Stalino pečių" lietuviškasis vertimas. Šioje knygoje atvaizduota pagal valdinius sovietų šaltinius žydų viešpataujančioji padėtis Sovietų Sąjungoje. Knygos tiražas — 10.000 egz.

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Atidarytos dvi naujos ligoninės: Vilniuje — odos tuberkulozės ir Švenčionyse — plaučių ligų.

— Šiomis dienomis Vidaus Reikalų Vadybos Rytų Lietuvos Referentūra iš Kauno persikėlė į Vilnių.

— Šiais metais Vilniaus srityje tabakas gerai užderėjo. Ypač gražiai užaugo papirosinis tabakas.

— Geriausias tabako augintojas Vilniaus apskrityje yra daržininkas Eugenijus Šocas, kuris išaugino tabakų iki 1,5 m. aukščio. Tai veik rekordinis aukštis.

— Sužinota, kad tarnautojai ir darbininkai be Darbo Biuro (Arbeitsamto ar Socialamto) sutikimo neturi teisės keisti darbovietės.

— Nustatyta, kad prieš pasiunčiant ligonį į ligoninę, reikalinga atsiklausti ar yra ligoninėje vietos.

— Darbo ir Socialinių Reikalų Generalinis Tarėjas išleido potvarkį, kuriuo įvedama darbo tarnybos prievolė abiturientams. Pagal šį potvarkį visi abiejų lyčių 1921 — 1924 metais gimę abiturientai įpareigojami atlikti vienerių metų tarnybą Reicho Darbo Tarnyboje. Abiturientai, kurie Reicho Darbo Tarnybai bus pripažinti netinkamais, turi atlikti vienerių metų pagalbinę darbo tarnybą vietos įstaigose arba įmonėse. Abiturientų, kurie šiuo metu tarnauja Wehrmachte arba lietuvių savisaugos daliniuose, šis potvarkis neliečia.

— Nuo rugsėjo 1 d. Lietuvoje pradedamas metinis veislinių arklių tikrinimas.

— Rugsėjo 6 d. visoje Lietuvoje įvyksta pirmoji šių metų rudens rinkliava Savitarpinei Pagalbai.

— Nuo rugsėjo 1 dienos Ostland grupės radijo siųstuvams, tarp jų Kauno ir Vilniaus, nustatyti nauji pertraukų ženklai.

— Nustatytas avienos ir jautienos mėsos santykis atliekantiems mėsos prievolę — 1 kg gyvo svorio avienos =1,2 kg gyvo svorio jautienos mėsos.

— Žemės Ūkio Generalinio Tarėjo potvarkiu įvesta kaimyniška darbo pagalba (talkininkavimas) žemės ūkio darbuose.

— Siekiant pašalinti krašte esantį paršiukų trūkumą, šiomis dienomis iš Vokietijos įvežama 7.800 paršiukų, iš kurių 3.800 gaus ūkininkai, o 4.000 — valstybiniai ūkiai.

— Birštono kurorto gydymo sezonas pratęstas iki rugsėjo 15 d.

— Už netinkamą šviesų aptemdymą 43 Vilniaus gyventojams ne tik surašyti protokolai, bet ir visam karo laikui išjungta elektros energija.

— Vilniuje jau galutinai užbaigtas žemės ūkio naudojamų plotų, pasėlių ir ūkio darbo jėgos surašymas.

— Kainų direktoriaus specialiu įsakymu nuo rugpiūčio 24 d. nustatytos aukščiausios kainos už ankstyvąsias bulves ir įvairių rūšių daržoves.

— Kaune įvyko visos Lietuvos gyvulininkystės instruktorių ir vyr. kontrolasistentų suvažiavimas, kuriame dalyvavo ir vokiečių civilinės valdžios atstovai.

— Statistiniams ir ūkiniams reikalams visoje Lietuvoje numatoma pravesti kiaulių surašymas. Šį surašymą praves savivaldos organai.

— Vilniaus miesto srities komisaras Hingst su savo bendradarbiais lankėsi „Pienocentro" įmonėse susipažinti su įmonių veikla.

SPORTAS

— Vilniaus LFLS sustiprinęs savo eiles giminingu sau klubu Kauno LFLS žaidikais, viešėjo Rygoj, kur sužaidė keletą draugiškų futbolo ir krepšinio rungtynių.

Pirmąją dieną LFLS susitiko futbolo rungtynėse su RSK, kuri šiuo metu Rygos pirmenybėse turi antrąją vietą. Rungtynės baigėsi lygiomis 1:1, nors LFLS vedė 1:0. Mūsiškių naudai golą įmušė Adomavičius, RSK — Vanags.

Antrąją dieną LFLS krepšininkai rungėsi su RSK, kurios eilėse žaidė visi Latvijos rinktinės žaidikai. Rungtynes po vidutinio lygio kovos baigėsi 28:22 RSK naudai. Trečiąją dieną įvyko futbolo rungtynės tarp LFLS ir Rygos rinktinės. Nors Ryga vedė 3:0, tačiau mūsiškiai nenusiminė ir sušvelnino iki 4:2.

— Praėjusį sekmadienį įvyko finalinės futbolo rungtynės tarp Kauno LFLS ir Panevėžio MSK, kurios išsprendė Lietuvos futbolo nugalėtoją. Nugalėtoju liko Kauno LFLS, laimėdama rungtynes prieš Panevėžio MSK 2:0, puslaikis 1:0.

— Estijos lengvaatletai šiemet nepaprastai geros formos. Nesenial praėjusiose lengvosios atletikos pirmenybėse garsusis Weetousme, vidutinių nuotolių estų meisteris, 1500 m prabėgo per 3:57 min. Pasekmė mažiau keturių min. tikrai yra labai pasigėrėtina, nes Pabaltijy toks rezultatas yra iš viso tik pirmas sporto istorijoj. Tas pats Weetousme 800 m sukorė per 1:55 min. Tai irgi geriausia šios distancijos pasekmė šiais metais Estijos pirmenybėse.

Šuolininkas į aukštį Kaldre peršoko 1,90 m. Visai jaunas sportininkas, bet džiuginančių vilčių teikiąs. Tokiais rezultatais estai atsistoja šalia garsių šiais metais švedų ir vokiečių. Buvęs Europos rutulio meisteris Kreekar, kuris dabartiniu metu šiek tiek po ligos negaluoja, disko ir rutulio varžybose irgi pasiekė vertingų rezultatų.

Estų lengvaatletės moterys savo pasekmėmis visai prilygsta mūsų lengvaatletėms.

— Rugpiūčio mėn. beveik visose Europos valstybėse, žinoma, kur sąlygos leido, pravestos lengvosios atletikos pirmenybės, kuriose pasodyta tų valstybių sportininkų karo meto darbo vaisiai.

Prancūzijos lengv. atletikos pirmenybių rezultatai: Valmy Sprinteris laimėjo 100 m per 11,1 sek. ir 200 m per 22,5 sek. Dolleau 400 m prabėgo per 49,2 sek. Gallet 1500 m per 3:56,5 min., Hansennes 800 m. — 1:55,1 min., Pujazon 5000 m — lygiai per 15,00 min. 10.000 m Lalanne — 32:25,3 min., 110 m barjerinį Matthiotte 15,6 sek., 400 m šią distanciją Maignon per 55,5 sek.

Bėgimų pasekmės, išskyrus 400 m ir vidut. nuotolių atstumus, yra menkos. Mūsų meisteris Vietrinas 5000 ir 10.000 m galėtų būti visai rimtu varžovu prancūzams.

Disko mėtyme laimėjo I v. Bazannerie pasekme 44,66 m. Rutulio stūmime Bourron 14,41 m, ieties mėtyme Spreicher 59,59 m ir kūjo mėtyme gana silpnoka pasekmė tik 45,63 m. Tokiais rezultatais prieš mūsų kaimynus estus toli gražu negali pasirodyti. Šuoly į aukštį Lapointe 1,90 m, į tolį 7,03 m Baudry, trišokį su 13,71 m pasekme Joonblanc, šuoly su kartimi Ramadier 3,80 m.

Dešimtkovą laimėjo Hérissé, surinkęs 5741 tašką. Vertinga pasekmė ... į aukštį, o kiti rezultatai silpnoki.

Čia pat galime palyginti Belgijos lengvosios atletikos pirmenybių meisterių rezultatus: 100 m Peelaert 10,9 sek., 200 m Peelaert 22,3 sek., 400 m Schwartz 48,8 sek., 800 m Swaelens 2:01,0 min., 1500 m Mostert 4:02,4 min., 5000 m Hermans 15:06,4 min., 110 m barjerinis Pil Braekmen 14,8 sek., 200 m barjerinis Pol Braekman 24,7 sek., 400 m barjerinis Schwartz 57,9 sek. Rutulio stūmime Vende Voorde 12,19 m. Disko mėtyme Vos 39,26 m. Ieties mėtyme Ninnin 51,26 m. Šuoly į aukštį Fanconnier 1,70 m. Šuoly į tolį Binet 6,54,5 m. Tiek šuoliuose, tiek mėtymuose mūsų lengvaatletai savo šiųmetiniais rezultatais lengvai pralenka belgų sportininkus. Labai graži pasekmė yra Pol Braekmano 110 m barjeriniam bėgime 14,8 sek. Šia pasekme Europoj stovi antroje vietoje. Lygiai tokiu pat laiku yra užfiksuotas ir Lietuvos rekordas. — Jočio.

— Vilniaus „Šarūno" sporto klubas yra pakviestas į Kauną sporto šventei, kurią ruošia „Perkūno" sp. klubas. Šarūniečiai žada pasiųsti savo pajėgesnius futbolininkus, krepšininkus ir lengvaatletus.

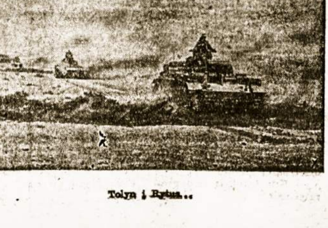

Tolyn į Rytus...

(Atkelta iš 3 pusl.)

atbukimą nors ir tokiai fizinei mankštai.

25 KM ŽYGIAI (BRASOKAI)

Jau ir taip išvargintą ir nukankintą mūsų tvirto ir nepalaužiamo charakterio lietuvį kareivį įkinkė į tikrą drapaką — 25 km žygius, kuriuos, lyg tyčia, praktikavo žiemos metu.

Tvirtindami, kad kovotojui kovos žaidimai ir kita racionali mankšta negali duoti tiek daug fizinio išsimankštinimo ir pajėgumo, raudonojoj armijoj labai praktikavo šiuos žygius. Jų manymu, tai būdavo geriausias būdas greitai dalinį permesti iš vieno rajono ar ribos į kitą, panaudojant gyvą jėgą — kario fizinį sugebėjimą, o susisiekimo priemones paliekant kitiems transporto reikalams. Pagrindinis tikslas visai sveikas, bet tik ne iš to galo pradėtas vykdyti.

Šie žygiai buvo atliekami taip. Pagal iš anksto nustatytą programą dalys rungtyniaudavo tarp savęs, turėdamos tikslą išrinkti nugalėtoją. Žygy dalyvaudavo kiekvienos Kp rinktinis būrys. Po tokių atrankų pulkų nugalėtojai savo rajonų — įgulų ribose persirungdavo, o vėliau šių varžybų laimėtojai rungėsi korpo nugalėtojo vardui įgyti. Turint galvoje labai menką fizinį parengimą raudonojoj armijoj, kuris tokia pat programa užgriuvo ir ant mūsų korpo pečių, savaime aišku, padarė regresą ir lietuvių pulkuose. Ištisas pusmetis neracionalaus fizinio parengimo susmukdė anksčiau išlavintą ir mėgstantį sportuoti bei fiziškai lavintis lietuvį karį. Todėl netreniruotam atlikti 25 km žygį pilna kautynių apranga, stengiantis šį nuotolį praeiti kuo geriausiu laiku, vadinas, įtempus visas fizines ir dvasines jėgas, ir nematant tikslo ir būtino reikalo, nepaprastai ardė daugumos tvirtų vyrų fizinį pajėgumą. Žygiai buvo vykdomi tokia tvarka. Pirmiausia paskirtas dalinys (būrio sudėties) turėjo praeiti 25 km kiek galint geriausiu laiku. Vėliau po 15 — 30 min. susitvarkymo turėdavo 5 km nuotolį prabėgti, o trys šio būrio geriausi pašliūžininkai, kaip sauga ar ryšininkai, šį atstumą šliuoždavo.

Po tokio žygio ir perbėgimo turėjo atlikti šaudymo pratimus iš lengvųjų kulkosvaidžių į iš anksto nustatytus taikinius ir parinktą atstumą ir mesti granatas. Granatų mėtymą galėjo atlikti ir be kautynių aprangos (kaip kas norėjo). Vadinas, tasai „laimingasis" būrys turėjo sukarti 30 km (25 km žygio ir 5 km perbėgimas), plius šaudymo pratimas ir granatų mėtymas. Už viską buvo duodami taškai ir išvedamas nugalėtojas. Jeigu po pirmųjų bandymų į tolimesnį rungtyniavimą patekdavo jaunų vadų mokyklos būrys, kuris turėjo šiek tiek rinktinius vyrus tiek moksliniu išsilavinimu, tiek ir fiziniu, tai pakartotinos šių žygių varžybos vienam ir tam pačiam daliniui nepadarydavo tokios didelės žalos, nes šiose mokyklose ir fizinio parengimo pamokų būdavo daugiau atliekama. Ypač 297. ŠP jaunųjų vadų mokykla galėjo didžiuotis žvalių vyrų išvaizda ir jėga, nes be kadro, kuriam netrūko energijos, didelės įtakos į šių kovotojų auklėjimą ir fizinį lavinimą turėjo ir energingi būrių vadai ltn. T. ir P. Todėl minėtas būrys lengvai laimėjo korpe 1-ją vietą.

Toks žygių organizavimas, neduodant planingo pasiruošimo mokymo ir sveikatos atžvilgiu, neišlaiko jokios kritikos ir yra tik betikslis žmonių jėgų naudojimas. Nugalėdami tokį nuotolį, visą laiką stengiantis kiek galint geresniu laiku nueiti, neturėdami pasiruošimo ir reikiamo kiekio jėgos, kuri panaudojama kalorijų pavidale (tik, žinoma, ne iš tų žuvų ir „pšeno" košės), rungtyniautojai po 2 — 3 kartų išsisemdavo. Jeigu tokias patikrinamąsias žygių varžybas būtų vykdę ne vien mūsų korpe, bet būtų leidę mūsiškiams susitikti su raudonaisiais ir išbandyti su jais jėgas, tai, savaime aišku, šioje srityje visais atžvilgiais pirmautų lietuvis karys. Todėl mūsų vyrai dažnai net nenorėdavo tarp savųjų įtemptai kovoti, nes nematė rimto pagrindo, o antra, toks rungtyniavimo būdas mūsų daliniams buvo visai naujas, neįprastas ir be galo varginantis. (B. d.)

Ats. kpt. Br. Keturakis